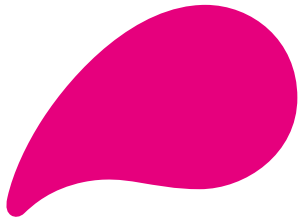

FINANCIËLE TOESTAND VAN DE BRUSSELSE GEMEENTEN 2012-2016

Financiële toestand van de Brusselse gemeenten 2012–2016

Inleiding

VOORAFGAANDE OPMERKINGEN

Dit rapport beoogt een balans op te maken van de toestand van de Brusselse gemeentefinanciën voor de periode 2012-2016 en op grond daarvan de belangrijkste tendensen te belichten die zich aftekenen in verband met de globale resultaten (eigen dienstjaren, gecumuleerd resultaat, resultaten ESR), de ontvangsten, de uitgaven, maar ook op het vlak van de investeringen, de evolutie van de schuld en de kasmiddelen van de gemeenten.

Het hoofdstuk dat gewijd is aan de contextuele elementen die een invloed hebben op de gemeentefinanciën werd opgesteld door het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA) en laat toe deze ontwikkelingen te situeren in de demografische en sociaaleconomische context van het Gewest.

De financiële gegevens waarop onze analyse steunt, zijn afkomstig:

- enerzijds van de gemeentelijke rekeningen voor de dienstjaren gaande van 2012 tot 2015, de gewijzigde gemeentelijke begrotingen voor het dienstjaar 2016 en van gegevens die beschikbaar zijn bij Brussel Plaatselijke Besturen;
- anderzijds van externe bronnen die voornamelijk afkomstig zijn van instellingen zoals de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie, het Federaal Planbureau en het BISA, alsook van de Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels (DIBISS).

De cijfers in dit verslag zijn doorgaans exclusief de door de Gemeenschappen betaalde subsidies en bezoldigingen van het onderwijzend personeel.

Om de gegevens van de verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken werd een hergroepering van sociaaleconomische types gemaakt. De gemeenten worden gegroepeerd op basis van verschillende sociaaleconomische criteria die toelaten ze onder te brengen in vijf «clusters»:

- Residentiële gemeenten in het zuidoosten: Oudergem, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe ;
- Residentiële gemeenten in het noordwesten: Sint-Agatha-Berchem, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg ;
- Gemeenten eerste kroon: Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node ;
- Grote «kanaalgemeenten»: Anderlecht, Vorst, Sint-Jans-Molenbeek, Schaarbeek ;
- Centrum voor werkgelegenheid: Brussel-Stad.

Net zoals bij vorige analyses van de toestand van de gemeentefinanciën worden de resultaten van de Stad Brussel in bepaalde gevallen buiten beschouwing gelaten, omdat de desbetreffende begrotingsmassa's door hun omvang de totaalcijfers voor de overige achttien gemeenten in te aanzienlijke mate beïnvloeden.

Het deel van het verslag gewijd aan de algemene vaststellingen over de financiën van de politiezones handelt over de begrotingen en rekeningen van de politiezones, terwijl het deel betreffende de OCMW's handelt over de begrotingen en rekeningen van de OCMW's.

Kernboodschappen

- De **bevolkingsgroei** die sinds het begin van de jaren 2000 wordt waargenomen, houdt aan: met 1.187.890 inwoners op 1 januari 2016 was het Brussels Gewest nooit eerder zo dicht bevolkt. Deze groei gaat gepaard met een **verjonging** van de bevolking. Deze tendensen zijn echter **niet homogeen** verdeeld over het hele grondgebied: de groei concentreert zich voornamelijk in de gemeenten in het noorden en het westen, terwijl de gemeenten in de eerste kroon de jongste bevolking hebben en de gemeenten in het zuidoosten een grotere bevolking hebben van personen ouder dan 65 jaar.
- De **economische activiteit** kent sinds 2014 opnieuw een matige maar duurzame groei. De opeenvolging van periodes met negatieve of zwakke groei sinds 2008 heeft echter tot gevolg dat het niveau van het Brussels bbp in volume in 2015 nauwelijks is geëvolueerd in vergelijking met 2007.
- Het aantal niet-tewerkgestelde **werkzoekenden** is voor het eerst sinds 2009 opnieuw gedaald tot onder 100.000. In alle Brusselse gemeenten is het aantal werklozen **gedaald** dankzij de gecombineerde effecten van deze gunstiger conjuncturele context en een intensievere opvolging van de NWWZ en de maatregelen tot verstrenging van de voorwaarden tot toekenning van de werkloosheidsuitkeringen, vooral in het kader van de hervorming van het systeem van de inschakelingsuitkeringen.
- De **inkomens** van de Brusselaars zijn gemiddeld **lager** dan in de andere Gewesten en evolueren er ook **minder gunstig**. Deze verschillen blijven groter worden, met echter ook hier grote **verschillen** tussen de gemeenten. Het deel van de bevolking dat leeft met **beperkte financiële middelen** is ook groter in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in Vlaanderen en Wallonië. De gemeenten in de zuidoostelijke kwadrant van het Gewest tellen verhoudingsgewijs minder personen met lage inkomens, in tegenstelling met de gemeenten waarvan sommige delen van het grondgebied de arme sikkels van het Gewest vormen, rond het historisch centrum.
- De gemeenten zijn **belangrijke spelers van de Brusselse economie**, zowel als werkgevers (16.000 voltijds equivalenten) of als investeerders (275 tot 350 miljoen investeringen per jaar, volgens de jaren).
- Na de verslechtering tijdens de afgelopen jaren bereikte het **resultaat van het eigen dienstjaar opnieuw een evenwicht** in 2015, en ook in 2016 blijft het stijgen, voor alle gemeenten. Dit herstel is het resultaat van de inspanningen op het vlak van goed beheer van de gemeenten, gecombineerd met **een versterking van de gewestelijke financiering**. Dit evenwicht blijft echter broos in het licht van de vele uitdagingen waarmee de gemeenten worden geconfronteerd.
- Deze overwegend gunstige evolutie mag echter de zeer **verschillende** financiële toestand van de Brusselse gemeenten niet verhullen: het herstel is veel duidelijker voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten maar is nog zeer broos voor de gemeenten in de eerste kroon en de Kanaalgemeenten.
- De **prioriteiten** van de gemeenten vloeien voort uit de Brusselse demografische en sociaaleconomische context en weerspiegelen zich in hun **uitgaven** en in hun **investeringen**: onderwijs, stedenbouw, huisvesting, hulp aan personen en veiligheid. Het ritme van de **investeringen** blijft aanhouden na het hoogtepunt dat werd bereikt in 2013. Deze investeringen worden in grote mate gefinancierd door **schulden** aan te gaan, maar de gemeenten slagen er toch in de groei en het gewicht van deze schulden te **beheersen**.
- De bijzonder uitgesproken groei van de overdrachtsuitgaven zoals de **dotaties aan de OCMW's** en de **politiezones** is rechtstreeks verbonden met de sociaaleconomische en de veiligheidscontext in Brussel. Algemeen slagen de gemeenten erin deze groei te beheersen, maar deze uitdagingen blijven een aandachtspunt voor de toekomst.
- Het beheer van de **thesaurie** blijkt steeds ingewikkelder te worden voor de gemeenten, des te meer daar het de invloed ondergaat van factoren waarop ze slechts een **beperkte invloed** hebben, zoals de betalingstermijnen van de debiteuren van de gemeentelijke belastingen, of **helemaal geen invloed** zoals de inning van de gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing en de personenbelasting.

Uitdagingen en kansen:

**bevolkingsgroei, verjonging,
verbetering van de
werkgelegenheidsgraad,
daling van de inkomsten
en intragewestelijke verschillen**

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de 19 gemeenten die samen het Gewest vormen worden gekenmerkt door:

Een voortzetting van de bevolkingsgroei die in de jaren 2000 werd ingezet, samen met een verjonging van de bevolking

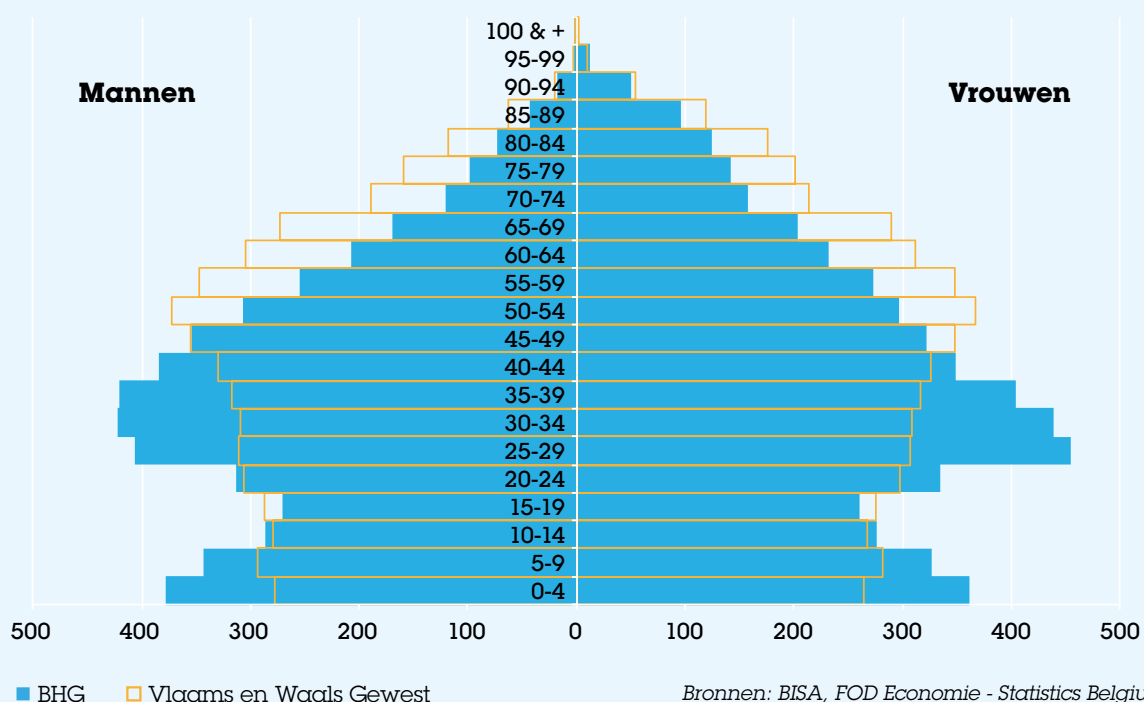
Met zijn 1.187.890 inwoners op 1 januari 2016 kunnen we zeggen dat het Brussels Gewest nog nooit zo dichtbevolkt is geweest. Het kende een sterke groei van zijn bevolking sinds het begin van de jaren 2000. Alleen al tijdens de laatste tien jaar is de Brusselse bevolking gestegen met 16,6%, een sterkere groei dan die welke werd opgetekend in Vlaanderen (+6,6%) en in Wallonië (+5,7%). De sterke groei van de Brusselse bevolking is echter niet homogeen verdeeld over het grondgebied van het Gewest. De sterkste toenames worden opgetekend in de gemeenten in het noorden en het westen (+23,3% in de gemeente Brussel, +22,3% in Anderlecht, +20,9% in Sint-Jans-Molenbeek, +20,6% in Sint-Agatha-Berchem, +19,6% in Jette).

Tijdens de komende jaren zal de Brusselse bevolking naar verwachting blijven stijgen. Deze groei zou sterker blijven dan in de andere gewesten, maar zou tegelijk ook minder dynamisch zijn dan in het verleden. Tussen 2015 en 2025 zouden de sterkste

groeicijfers zich blijven voordoen in de gemeenten in het noorden van het Gewest (Evere (+19%), Stad Brussel en Koekelberg (+14%), Jette (+13%)) alsook in de gemeenten in het westen (Sint-Agatha-Berchem (+12%), Anderlecht (+11%), Ganshoren en Sint-Jans-Molenbeek (+9%)).

Tegelijk met deze bevolkingsgroei is de Brusselse bevolking ook jonger geworden. Op 1 januari 2016 was het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het jongste gewest in België met een gemiddelde leeftijd van 37,4 jaar tegen 42,4 jaar in het Vlaams Gewest en 41 jaar in het Waals Gewest. Toch zijn er interne verschillen merkbaar. Globaal zijn de gemeenten in de eerste kroon de jongste, met een zeer lage gemiddelde leeftijd in Sint-Jans-Molenbeek (34,8 jaar op 1 januari 2016), Schaarbeek (34,7 jaar) en vooral Sint-Joost-ten-Node (33,9 jaar). Ganshoren, Jette en Anderlecht zijn de gemeenten die de sterkste verjonging kenden tussen 2006 en 2016.

Leeftijdspiramide - Brussels Hoofdstedelijk Gewest vergeleken met de andere twee gewesten
(situatie op 1 januari 2016 – per 10.000 inwoners)

De economische activiteit blijft de gevolgen van de economische en financiële crisis dragen

De – eerst financiële en daarna economische – crisis die zich in 2008 en 2009 wereldwijd heeft voorgedaan, heeft zwaar gewogen op de ontwikkeling van de economische activiteit, zowel in Brussel als in het hele land. Deze grote crisis vertaalde zich in een sterk krimpen van het Brussels bbp in 2009 (-2,5%) maar leidde ook tot een aantal reacties waarvan de weerslag gedurende meerdere jaren voelbaar was. De economische activiteit kent sinds 2014 opnieuw een matige maar duurzame groei. De opeenvolging van periodes met negatieve of zwakke groei sinds 2008 heeft echter tot gevolg dat het niveau van het Brussels bbp in volume in 2015 nauwelijks is geëvolueerd in vergelijking met 2007. Wellicht blijft het wachten tot 2017 alvorens een meer aanhoudende stijging van het Brussels bbp waarneembaar zal zijn (+1,4%).

Voornaamste macro-economische resultaten voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	2015 (p)	2016 (p)	2017 (p)	Gemiddeld 2018-2021 (p)
Bbp in volume (groei in %)	0,9	0,8	1,4	1,4
Interne werkgelegenheid				
Totaal (in duizenden) (1)	698,1	703,2	708,8	728,7
Verschil (in duizenden)	7,5	5,1	5,5	5,0
Groei (in %)	1,1	0,7	0,8	0,7

Bron: FPB, BISA, IWEPS, SVR - HERMREG

(1) De waarde op het einde van de periode (2021) wordt voorgesteld in de kolom 2018-2021. (p) Projecties

Ondanks een matige groei van de economische activiteit zou de Brusselse interne werkgelegenheid vanaf 2015 opnieuw zijn gestegen, nadat de periode 2011-2014 globaal werd gekenmerkt door een gebrek aan netto banencreatie. In 2015 zouden er bijna 7.500 netto banen zijn gecreëerd, goed voor een toename met 1,1% van het totale aantal tewerkgestelde werknemers in Brussel. Deze versnelling zou slechts van korte duur zijn daar de groei van de werkgelegenheid vervolgens zou dalen tot 0,7% in 2016 en tot 0,8% in 2017.

Een sterke daling van de werkloosheid sinds 2015

In 2016 telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld 97.820 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) die ingeschreven zijn bij Actiris. Dit cijfer vertoont een sterke daling in vergelijking met de piek van 110.000 werklozen die in 2014 werd bereikt. De sterke daling van de werkloosheid in 2015 en 2016 is deels te danken aan de gunstiger conjuncturele context als gevolg waarvan de werkgelegenheid zich kon herstellen. De daling van het aantal werklozen valt ook te verklaren door een intensievere begeleiding van de NWWZ en door de maatregelen tot verstrenging van de toekenningsvoorwaarden van de werkloosheidsuitkeringen, vooral in het kader van de hervorming van het systeem van de inschakelingsuitkeringen. In alle Brusselse gemeenten is het aantal werklozen gedaald. Verhoudingsgewijs was die daling het grootst in Etterbeek, Sint-Joost en Ganshoren.

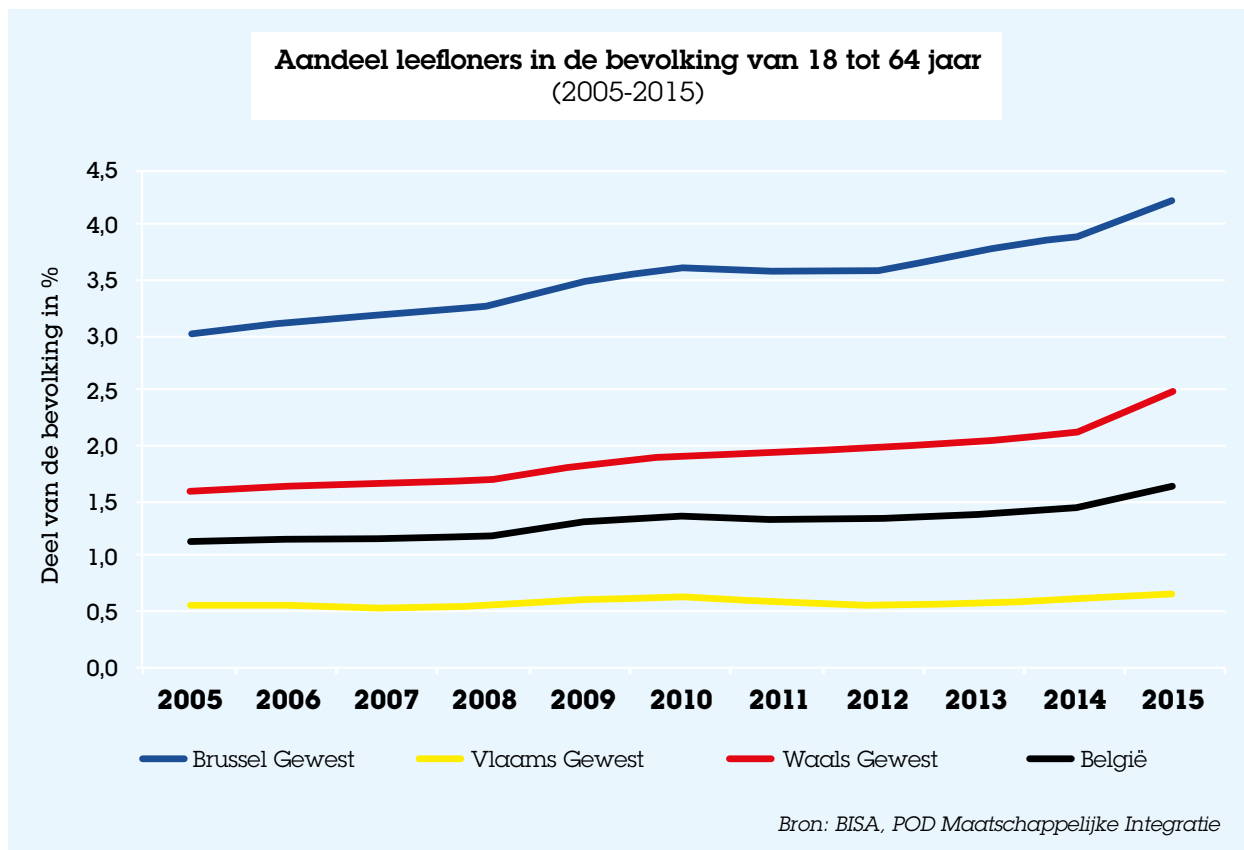
Gemiddelde inkomens die het moeilijk hebben en een duidelijke aanwezigheid van inwoners met een laag inkomen

Van 2008 tot 2012 is het gemiddeld beschikbaar inkomen van de Brusselaars regelmatig gedaald vooraleer zich te stabiliseren tot in 2014. Vandaag is het gemiddeld beschikbaar inkomen in het Brussels Gewest lager dan in Vlaanderen en in Wallonië.

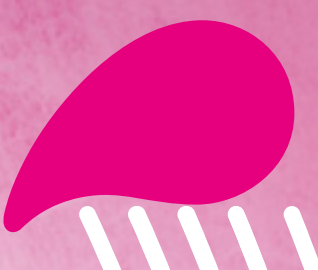
Ook vanuit een fiscale invalshoek is het belastbaar inkomen per inwoner lager in Brussel dan in de andere gewesten en bovendien is de evolutie ervan er minder gunstig. De aandacht dient echter te worden gevestigd op grote verschillen tussen de gemeenten. Het belastbaar inkomen per inwoner is hoger dan het nationale gemiddelde in vier gemeenten in de zuidoostelijke kwadrant van het Brussels Gewest, terwijl het tot de laagste van het land behoort in zeven gemeenten in de buurt van het historisch centrum van het Gewest. Hoewel ook de evolutie van dit belastbaar inkomen tussen 2006 en 2015 verschillend is van de ene tot de andere gemeente, is ze algemeen minder gunstig dan gemiddeld in België. Alleen Elsene en Sint-Gillis vormen een uitzondering op de regel.

Het deel van de bevolking dat leeft met beperktere financiële middelen is gewoonlijk groter in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in Vlaanderen en Wallonië. In 2015 bijvoorbeeld kreeg gemiddeld 5% van de bevolking van 18 tot 64 jaar die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont een inkomen van een OCMW. Deze verhouding bedraagt 1% in het Vlaams Gewest en 3% in het Waals Gewest.

Meer dan één op vier Brusselaars geniet de verhoogde interventie in het kader van de ziekteverzekeringsverzekering die meer bepaald wordt toegekend aan gezinnen met een laag inkomen. Ook hier zijn er grote verschillen tussen de negentien Brusselse gemeenten. De gemeenten in de zuidoostelijke kwadrant van het Gewest tellen verhoudingsgewijs minder personen met lage inkomens, in tegenstelling met de gemeenten waarvan sommige delen van het grondgebied de arme sikkels van het Gewest vormen, rond het historisch centrum.

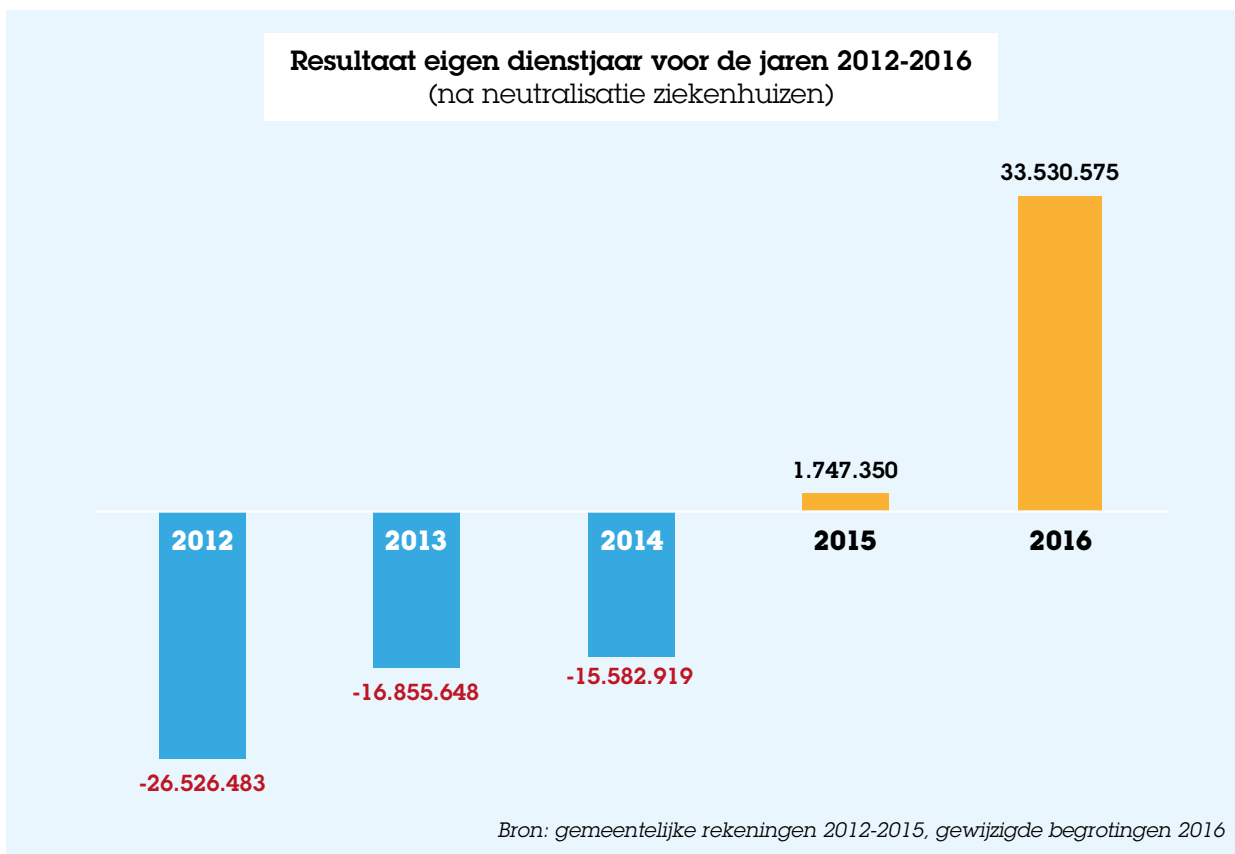

Toestand van de gemeente- lijke financiën

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

Na de verslechtering tijdens de afgelopen jaren bereikte het resultaat van het eigen boekjaar opnieuw een evenwicht in 2015, en ook in 2016 blijft het stijgen, voor alle gemeenten, ook al blijven de verschillen zorgwekkend.

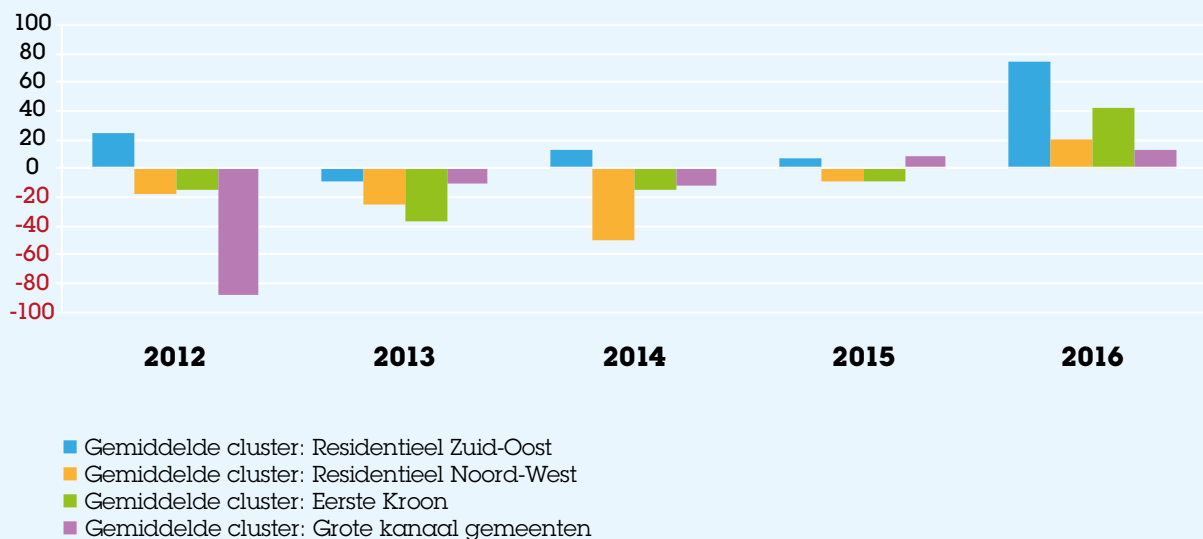
De conclusies die in het vorige rapport over de toestand van de financiën werden gemaakt, worden bevestigd op basis van de resultaten van de rekeningen van het dienstjaar 2015. De gemeentelijke financiën blijven immers onder druk staan, ook al bereiken ze voor het eigen dienstjaar opnieuw een evenwicht dat echter bijzonder broos blijft als gevolg van de problematiek van de inning van de opcentiemen op de PB en de OV; dit vormt een groot risico dat kan leiden tot een moeilijk voorzienbare volatiliteit van de resultaten van de gemeenten.

De toestand gaat er sterk op achteruit vanaf 2011 en dit duurt tot in 2014 wanneer de rekening een tekort van 15,6 miljoen euro vertoont. In 2015 is er een tendens tot herstel met een licht overschot van 1,7 miljoen euro. Dit resultaat blijft echter ver onder het bedrag van 13,1 miljoen euro zoals opgenomen in de begrotingsramingen.

Het nieuwe maar broze evenwicht dat in 2015 werd bereikt valt te verklaren door de goede prestatie van de gewone ontvangsten als gevolg van de stijging met 55 miljoen euro van de ontvangsten uit de opcentiemen op de OV die opweegt tegen de daling met 54 miljoen euro van de ontvangsten uit de opcentiemen op de PB. Bovendien stijgen de ontvangsten uit de gemeentelijke fiscaliteit met 31 miljoen euro terwijl de algemene dotatie aan de gemeenten 6 miljoen euro hoger ligt. Anderzijds vertonen de gewone uitgaven een beheerste toename (1%) tussen 2014 en 2015 die voornamelijk het gevolg is van de stijging van de overdrachtsuitgaven (3%) en meer bepaald van de dotaties aan de OCMW's en de politiezones.

Het aantal gemeenten dat in een zorgwekkende toestand verkeert is in de meerderheid (tien hebben een tekort voor het eigen dienstjaar in 2015), ondanks de middelen die het Gewest heeft uitgetrokken om aan de gemeenten de kans te bieden om tot vandaag het hoofd te bieden aan de crisis.

Resultaat eigen dienstjaar van de jaren 2012-2016 per inwoner en per cluster
(na neutralisatie ziekenhuizen en Stad Brussel niet meegerekend)

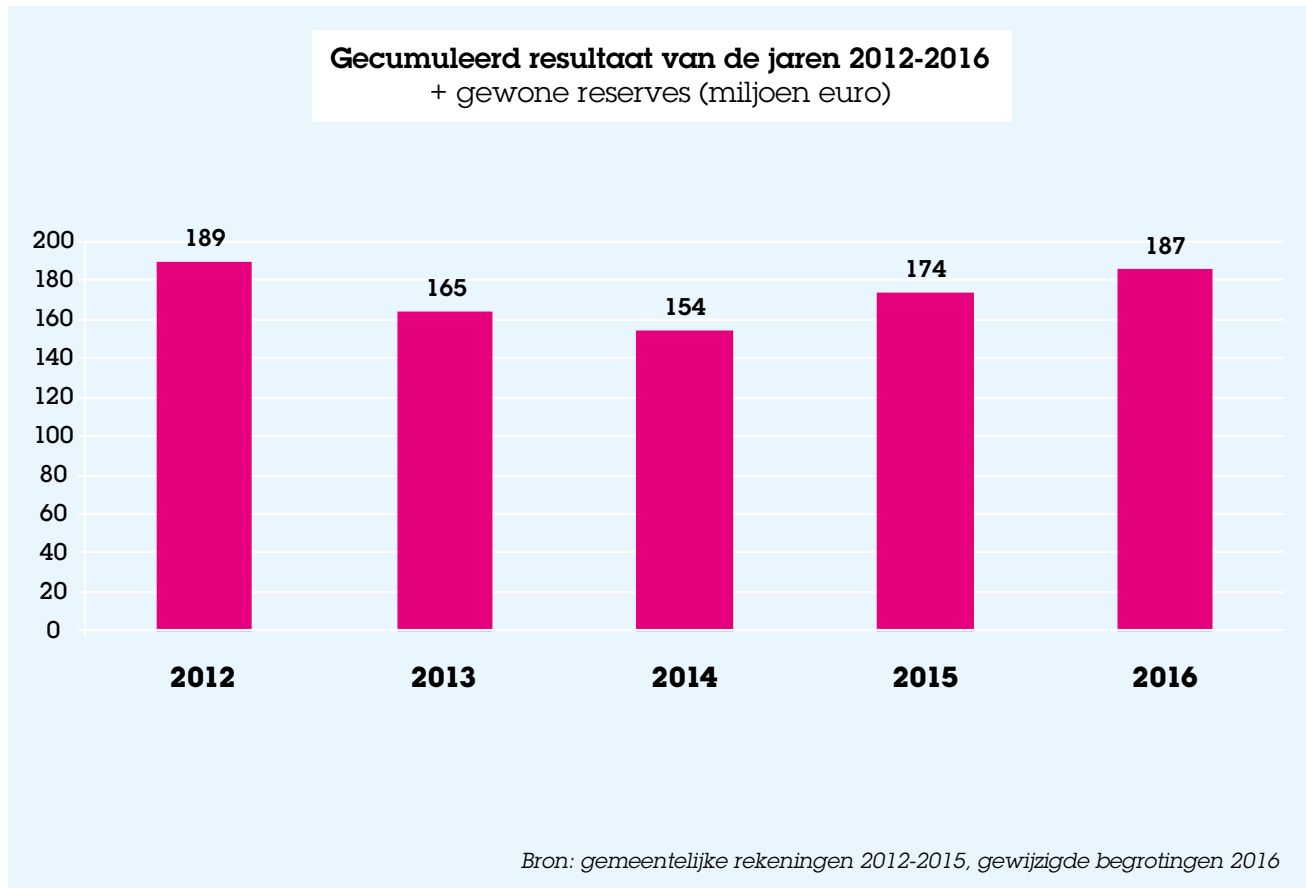

Bron: gemeentelijke rekeningen 2012-2015, gewijzigde begrotingen 2016

Uit een sociaaleconomische hergroepering blijkt ook dat het jaar 2012 een keerpunt vertegenwoordigt. In 2013 laat elke cluster een negatief resultaat optekenen. In 2014 richt de cluster van de residentiële gemeenten in het zuidoosten zich weer op, terwijl die in het noordwesten nog wat verder kopje onder gaan. Op het totale tekort van 15,6 miljoen euro dat in 2014 wordt geregistreerd, is alleen al de gemeente Sint-Jans-Molenbeek goed voor een bedrag van 13,7 miljoen. In 2015 laten sommige clusters een overschot optekenen (zuidoosten en Kanaal), terwijl de andere in de buurt van een evenwicht komen (eerste kroon en noordwesten).

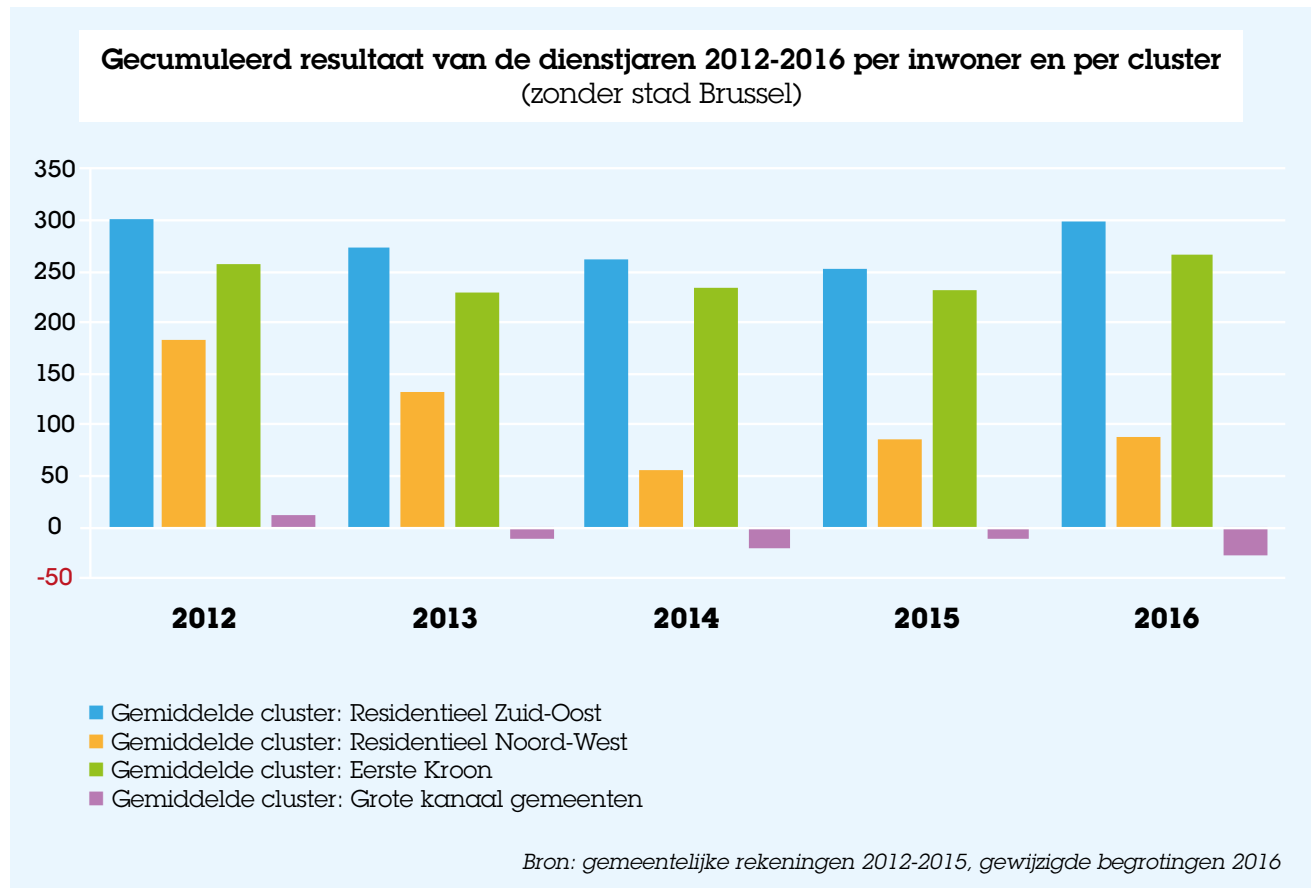
De ramingen voor 2016 wijzen op een herstel van het evenwicht voor alle clusters als gevolg van de waarschijnlijke overdracht in 2016 van een aanzienlijk deel van de ontvangsten uit de opcentiemen op de PB die niet werd ingekohierd in 2015. Dit leidt tot een overwaardering van de ontvangsten waardoor het resultaat voor het eigen dienstjaar een vertekende evolutie laat zien. Ook wanneer we deze volatiliteit buiten beschouwing laten, krijgt de tendens tot verbetering die in 2015 werd vastgesteld bevestiging in 2016.

Vanaf 2015 slagen de gemeenten erin de geleidelijke erosie van het gecumuleerd resultaat in te dijken

De druk op de gemeentelijke financiën is des te groter als gevolg van de erosie van het gecumuleerd financieel traject. Het gecumuleerd resultaat, aangevuld met de gewone reserves, daalt immers van 221 miljoen euro in 2010 tot 189 miljoen euro in 2012 en tot 174 miljoen euro in 2015. Hoewel de ramingen voor 2016, goed voor een bedrag van 187 miljoen euro, lijken te wijzen op een verbetering, toont deze toestand dat de gemeenten hun reserves moeten aanspreken, gelet op de steeds grotere moeilijkheden waarmee ze te maken krijgen.

In een moeilijke context verloopt deze erosie traag dankzij de toepassing van het principe van begrotingsevenwicht en de verschillende gewestelijke steunmaatregelen zoals de injectie van 30 miljoen euro per dienstjaar om de begrotingstoestand van de gemeenten te verbeteren, de stijging van de interventie voor het Fiscaal Compensatiefonds evenals de steun van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT). Vanaf 2017 heeft het Gewest in zijn begroting ook extra middelen voor in totaal 30 miljoen euro ingeschreven om de middelen die het ter beschikking van de gemeenten stelt nog verder te versterken.

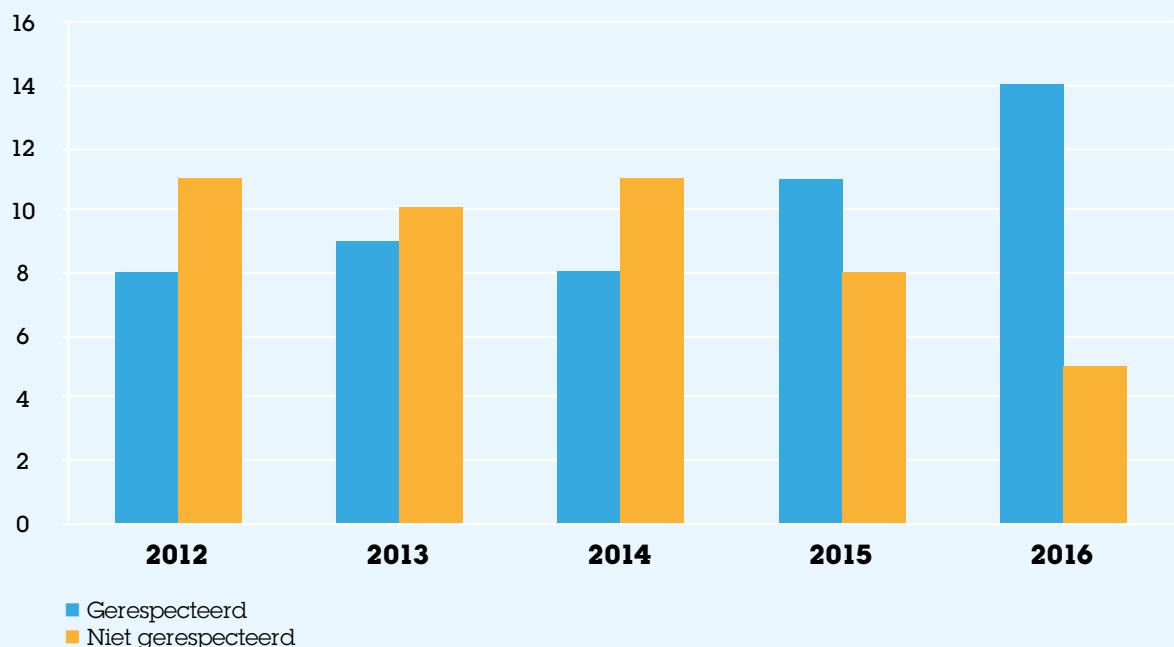
De analyse van het gecumuleerd resultaat per sociaaleconomisch type en per inwoner, verhoogd met de gewone reserves, brengt grote verschillen aan het licht tussen enerzijds de clusters «zuidoosten» en «eerste kroon» en anderzijds de clusters «noordwesten» en «Kanaal». Terwijl de eerste twee een netto overschot boeken en een zekere stabiliteit laten zien, gaat de situatie er duidelijk op achteruit voor de andere twee. De cluster «noordwesten» vertoont een duidelijke erosie van zijn resultaat door toedoen van de gemeenten Sint-Agatha-Berchem en Evere waar de resultaten een tekort laten zien of met moeite een evenwicht bereiken tijdens de bestudeerde periode, terwijl de gemeenten Jette en Koekelberg een comfortabel overschot behouden dat niettemin ook is gedaald. Alleen de gemeente Ganshoren behoudt haar overschot op stabiele wijze. De situatie van de cluster «Kanaal» baart de meeste zorgen daar het resultaat slechter wordt over de hele periode en negatief is van 2013 tot 2016, voornamelijk onder invloed van de resultaten van de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek en Schaarbeek.

Op te merken valt dat de gemeenten Sint-Jans-Molenbeek en Evere in 2015 een thesaurielening van het BGHGT hebben gekregen van respectievelijk 13,7 miljoen euro en 6,5 miljoen euro. Sint-Jans-Molenbeek kreeg in 2016 een bedrag van 13,4 miljoen euro.

Alle gemeenten hebben voor zichzelf begrotingsdoelstellingen vastgesteld voor 2016-2018, maar vijf gemeenten voorzien nu al dat ze die doelstellingen in 2016 niet zullen halen

De gemeenten zijn gehouden¹ meerjarenbegrotingsdoelstellingen te bepalen alsook prognoses voor elke belangrijke uitgaven- en ontvangstenpost, een beschrijving van het beoogde beleid op middellange termijn en een waardering van de weerslag van het beoogde beleid op de financiën. De Nieuwe Gemeentewet bepaalt in artikel 242bis dat het college tweemaal per zittingsperiode een driejaarlijks plan (bestaande uit een oriëntatienota en een beheersplan) moet overleggen aan de gemeenteraad.

Inachtneming van de verbintenissen in het kader van het driejaarlijks plan

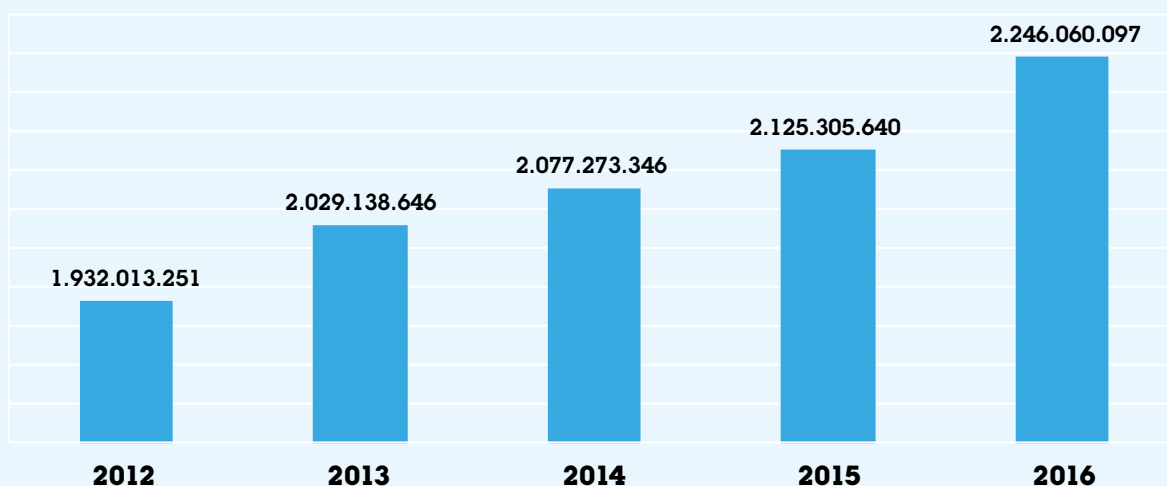

Tijdens de dienstjaren 2012 tot 2014 waren de gemeenten die hun begrotingstraject niet volgden telkens in de meerderheid: 11 gemeenten in 2012, 10 gemeenten in 2013 en 11 gemeenten in 2014. De toestand verbeterde in 2015, daar de meeste gemeenten hun verbintenissen in acht nemen. De duidelijke schijnbare verbetering die in 2016 werd vastgesteld (14 gemeenten komen hun verbintenissen na) dient te worden gematigd in de mate waarin het plan gelijk is aan de begroting 2016 en de tendens die in deze analyse wordt voorgesteld, gebaseerd is op de aangepaste begrotingen 2016. De toestand is zorgwekkend daar een kwart van de gemeenten al afwijkt van hun (in het begin van het jaar vastgestelde) verbintenissen op het ogenblik van de laatste begrotingswijziging die gewoonlijk tijdens de tweede helft van het jaar wordt vastgesteld.

¹ Op basis van artikel 242bis van de Nieuwe Gemeentewet en de Europese richtlijn 2011/85.

In het eigen dienstjaar boeken de 19 gemeenten in totaal 2,2 miljard aan ontvangsten

Ontvangsten van het eigen dienstjaar buiten het gesubsidieerd onderwijs

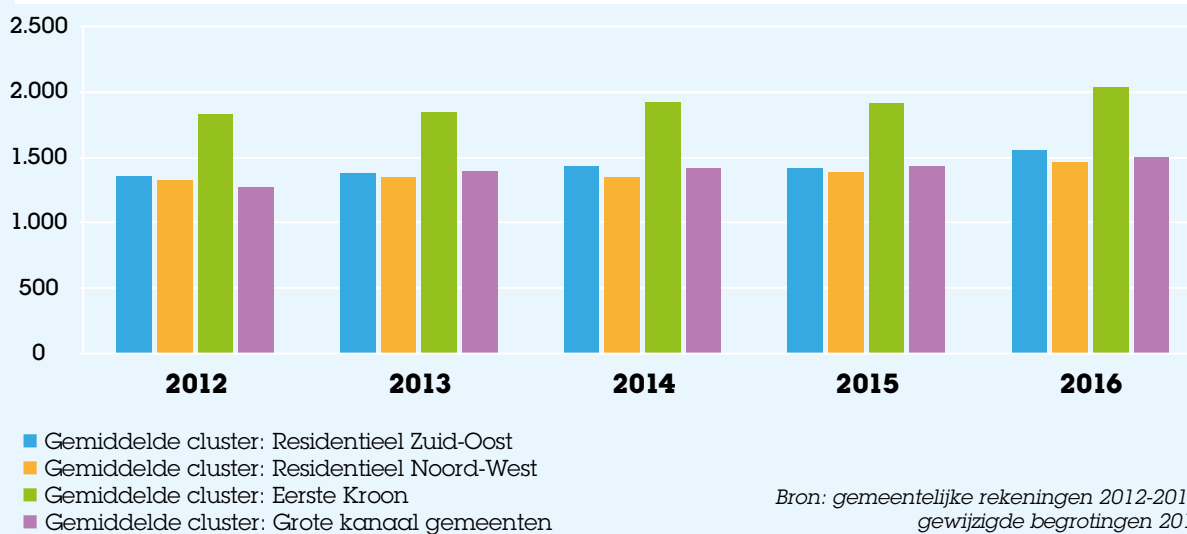

Bron: gemeentelijke rekeningen 2012-2015, gewijzigde begrotingen 2016

De ontvangsten van de negentien gemeenten bedragen bijna 2,2 miljard euro in 2016. De jaarlijkse gemiddelde groei van de ontvangsten (buiten gesubsidieerd onderwijs) bedraagt 3,8% sinds 2012.

Per inwoner bedraagt de jaarlijkse groei van de ontvangsten 2,8% tussen 2012 en 2016.

Ontvangsten van het eigen dienstjaar buiten het gesubsidieerd onderwijs per inwoner en per cluster (Stad Brussel niet meegerekend)

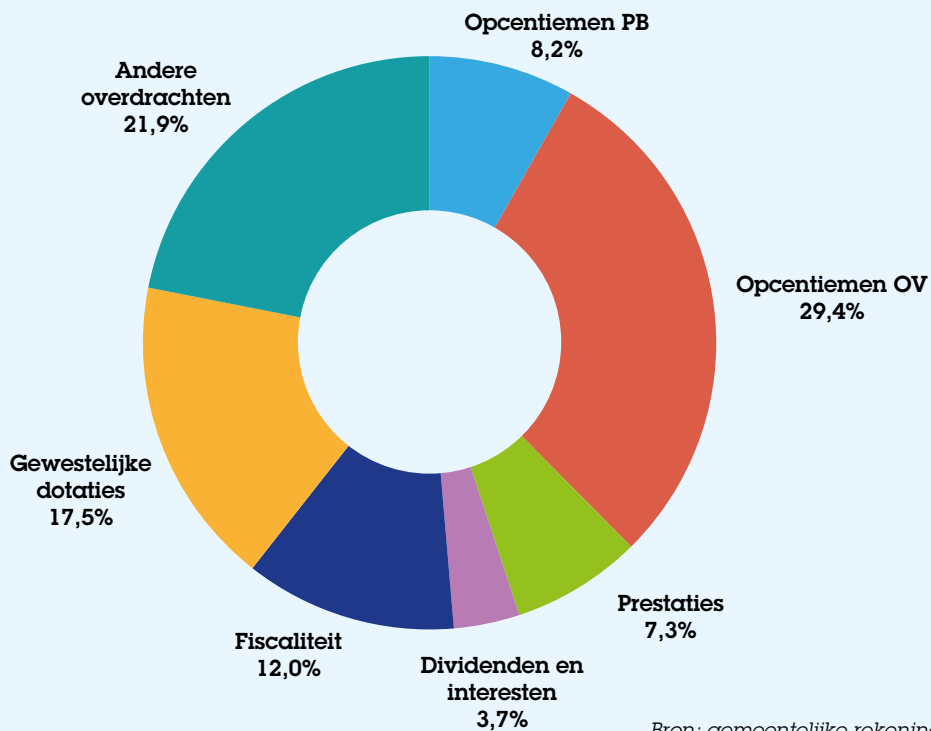

Bron: gemeentelijke rekeningen 2012-2015, gewijzigde begrotingen 2016

De hergroepering per cluster laat toe vast te stellen dat de evolutie van de ontvangsten per inwoner vrij gelijklopend is voor de gemeenten die de residentiële clusters vormen en voor de grote «kanaalgemeenten». De gemeenten «eerste kroon» hebben een hoger niveau van ontvangsten per inwoner, voornamelijk als gevolg van de ontvangsten afkomstig van de gemeentelijke fiscaliteit per inwoner die veel hoger is dan in de andere clusters en het ook al hoge niveau van de ontvangsten afkomstig van de gewestelijke dotaties en de opentienen op de onroerende voorheffing per inwoner.

De opcentiemen op de onroerende voorheffing vertegenwoordigen de eerste bron van ontvangsten van de gemeenten, maar het ritme van deze inkomsten laat zich moeilijk voorspellen

Opsplitsing van de ontvangsten van de 19 gemeenten in 2015

Bron: gemeentelijke rekeningen 2015

W e stellen al onmiddellijk vast dat de ontvangsten uit de OV de eerste inkomstenbron van de gemeenten vertegenwoordigen, terwijl de ontvangsten uit de PB een secundaire bron vormen met een lager aandeel dan dat van de gemeentelijke belastingen; dit aandeel wordt beetje bij beetje groter (8% in 2000 en 12% in 2015).

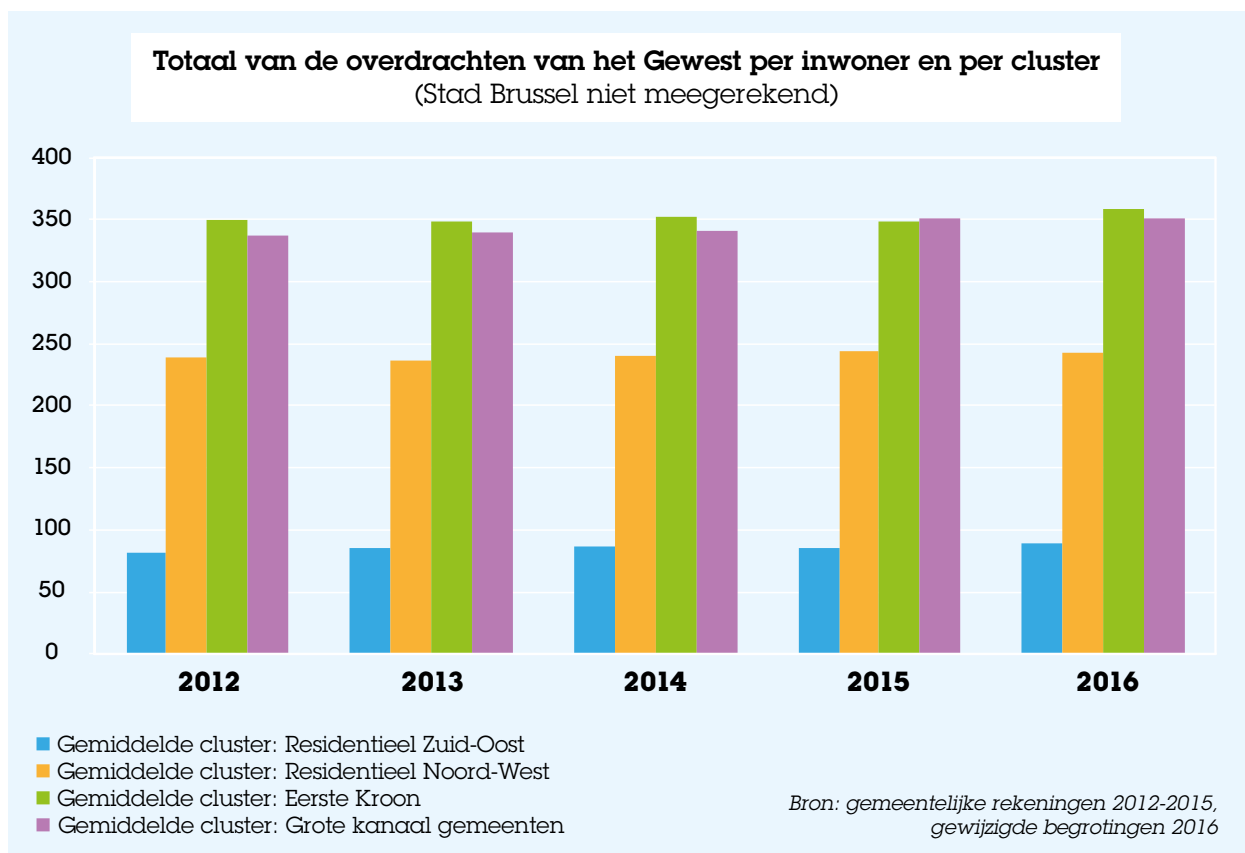
Wat betreft de **onroerende voorheffing** wijzen we erop dat 2014 een slecht jaar was, voornamelijk als gevolg van de ontheffingen die werden toegekend voor meer dan 44 miljoen euro (waarvan iets minder dan 18 miljoen euro met betrekking tot het geschil Belgacom-Connectimmo), of een toename met 23 miljoen in vergelijking met 2013.

Op basis van de gegevens van de FOD Financiën kan men verwachten dat ook 2016 een slecht jaar zal zijn geweest wat betreft de onroerende voorheffing, daar het totale toegekende bedrag overeenstemde met het bedrag van 2015, in een context waarin de percentages van de opcentiemen sterk zijn gestegen in 3 gemeenten tussen 2015 en 2016. Hoewel de vastgestelde netto rechten duidelijk met bijna 25 miljoen zijn gestegen tegenover het jaar 2015, werd het positieve effect van deze stijging volledig **geneutraliseerd door de achterstand** met de inning van de onroerende voorheffing door de FOD Financiën, waardoor de verwachte positieve impact wordt overgedragen naar 2017.

Het aandeel van de ontvangsten voor de opcentiemen uit de **personenbelasting** daalt structureel in de context van de geleidelijke daling van de inkomens van de Brusselaars tijdens het afgelopen decennium. Ook hier woog de achterstand bij de inkohiering op de ontvangsten, wat aanleiding gaf tot een volatiliteit die de gemeenten maar moeilijk kunnen beheersen: terwijl de slechte resultaten voor het jaar 2015 voornamelijk te wijten waren aan deze achterstand bij de inkohiering, werd de achterstand ingehaald in 2016 en dus verwacht men logischerwijze dat de opbrengst van de PB in 2017 kleiner zal zijn.

De Algemene Dotatie aan de Gemeenten verschilt in functie van de eigen uitdagingen van elke gemeente en zal nog worden versterkt vanaf 2017

De volgende grafiek laat toe de overdrachten van het Gewest naar de gemeenten beter te identificeren in functie van de sociaaleconomische uitdagingen. We stellen vast dat de hulp voornamelijk naar de kwetsbaarste gemeenten gaat die het hoofd moeten bieden aan moeilijker demografische uitdagingen dan in de residentiële zuidoostelijke gemeenten. De verdelingscriteria zijn vandaag het voorwerp van herziening om nog beter rekening te houden met de demografische en economische uitdagingen waaraan de gemeenten het hoofd moeten bieden.

De «andere overdrachten» laten de gemeenten toe specifiek plaatselijk beleid te financieren

Gewestelijke subsidies

Subsidies van het Gewest						
Subsidies	Toegekende bedragen					
	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
Preventie en veiligheid	€ 18.140.118,24	€ 27.448.076,37	€ 27.847.037,89	€ 27.847.037,89	€ 30.482.981,00	€ 131.765.251,40
Programma preventie schoolverzuim (PPS)	€ 1.759.964,00	€ 2.006.086,00	€ 2.011.840,00	€ 1.863.950,00	€ 1.873.883,00	€ 9.515.723,00
Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden	€ 455.279,20	€ 200.000,00	€ 525.000,00	€ 460.000,00	-	€ 1.640.279,20
Loonsverhogingen	€ 30.176.000,00	€ 31.365.000,00	€ 32.447.000,00	€ 32.188.000,00	€ 32.795.000,00	€ 158.971.000,00
Premie voor statutarisering	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 5.000.000,00	€ 9.000.000,00
Levensduurtepremie	€ 4.260.780,00	€ 8.355.362,00	€ 8.355.362,00	€ 7.500.000,00	-	€ 28.471.504,00
Gelijke kansen	€ 113.798,00	€ 117.989,88	€ 117.975,00	€ 118.000,00	€ 118.000,00	€ 585.762,88
Diversiteit	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 1.000.000,00	€ 5.000.000,00
Centra voor alternerend onderwijs en vorming	€ 573.000,00	€ 570.000,00	€ 570.000,00	€ 570.000,00	€ 830.000,00	€ 3.113.000,00
Offerfeest	€ 100.000,00	€ 100.000,00	€ 75.000,00	€ 124.000,00	-	€ 399.000,00
Verplaatsingskosten	-	-	-	-	€ 3.500.000,00	€ 3.500.000,00
Bijzondere toelage voor hulp aan migranten, thuislozen, rondtrekkende mensen en Roma	-	-	-	€ 850.000,00	€ 912.015,00	€ 1.762.015,00
Bijzondere toelage, projectoproep m.b.t. thuislozen en zogenaamde Roma	-	-	-	-	€ 437.985,00	€ 437.985,00
Bijzondere toelage, organisatie van een gepersonaliseerde pedagogische workshop	-	-	-	-	€ 121.000,00	€ 121.000,00
Bijzondere toelage voor de gemeenten met een ziekenhuis	€ 10.000.000,00	€ 10.000.000,00	€ 10.000.000,00	€ 10.000.000,00	€ 10.000.000,00	€ 50.000.000,00
Totale	€ 67.578.939,44	€ 82.162.514,25	€ 83.949.214,89	€ 83.520.987,89	€ 87.070.864,00	€ 404.282.520,48

Bron: Gewestelijke Overheidsdienst Brussel - Brussel Plaatselijke Besturen

Het Gewest kent aan de Brusselse gemeenten een reeks subsidies toe in het kader van zijn beleid van ondersteuning van de plaatselijke besturen. Op basis van de bedragen zijn de belangrijkste subsidies:

- preventie- en veiligheidsbeleid:** deze rubriek omvat de verschillende mechanismen die worden gesubsidieerd met het oog op de bestrijding van het onveiligheidsgevoel in de ruime betekenis;
- programma preventie schoolverzuim (PPS):** deze categorie omvat de budgetten die worden toegekend aan de gemeenten voor projecten die tot doel hebben de inschakeling van kwetsbare jongeren mogelijk te maken, alsook het bedrag dat nodig is voor de werking van een coördinatieteam;
- intercommunale samenwerkingsverbanden:** globaal heeft de gewestelijke ondersteuning tot doel het voor de plaatselijke besturen mogelijk te maken schaalvoordelen te realiseren in domeinen van gemeentelijk belang. Deze subsidie werd in 2016 opgegeven en vervangen door een financiering die de Regering rechtstreeks toekent aan de projecten in functie van de beoordeling van hun reële meerwaarde;
- loonsverhogingen:** deze subsidies, toegekend aan de gemeenten, de OCMW's en de openbare ziekenhuizen, laten toe de loonsverhogingen te dragen die het gevolg zijn van sectorale akkoorden;
- levensduurtepremie:** sinds 2012 maakt deze gewestelijke tussenkomst het mogelijk een (jaarlijkse) levensduurtepremie van 360 euro (180 euro in 2012) te financieren voor de personeelsleden van de plaatselijke besturen die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen. Sinds 2016 werd deze subsidie vervangen door verplaatsingskosten;
- verplaatsingskosten:** sinds 2016 wordt deze gewestelijke tussenkomst toegekend aan de Brusselse gemeenten met het oog op de gedeeltelijke dekking van de terugbetaling aan de gemeentelijke ambtenaren van de kosten voor hun woon-werkverkeer;

- **statutarisering:** deze gewestelijke steun, eveneens toegekend sinds 2012, heeft tot doel de statutarisering te bevorderen, bij de plaatselijke besturen, van de personeelsleden van de gemeenten, de OCMW's en de verenigingen die zijn opgericht overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk XII van de organieke wet van 8 juli 1976;
- **bijzondere toelagen** (toepassing van de ordonnantie van 13 februari 2003): toegekend aan de OCMW's in het kader van de hulp aan migranten, aan thuislozen, aan de zogenaamde Roma en aan rondtrekkende mensen of ook, sinds 2016, van specifieke projecten in verband met thuislozen en de zogenaamde Roma;
- **bijzondere toelage** (toepassing van de ordonnantie van 13 februari 2003): Er wordt een bijzondere toelage toegekend aan de gemeenten met een ziekenhuis op hun grondgebied (5 gemeenten in 2016) tot dekking van de sociale opdrachten van de Brusselse openbare ziekenhuizen. In 2015 en 2016 vertegenwoordigde deze toelage een bedrag van 10 miljoen euro.

Federale overheid

In 2015 kende de federale overheid, onder de verschillende subsidies aan de gemeenten, ongeveer 107 miljoen euro toe voor de speciale dotatie van de Stad Brussel en 8,8 miljoen euro aan subsidies aan de grote steden.

Gemeenschappen

Een bedrag van 138,6 miljoen euro op de rekening 2015 werd toegekend door de gemeenschappen, waarvan 59,2 miljoen voor werkings- en onderwijskosten, en meer dan 79,3 miljoen euro voor de personeels- en werkingskosten van de kinderdagverblijven, bibliotheken enzovoort.

Varia

Daarnaast worden vele andere gewestelijke, federale of Europese subsidies toegekend aan de gemeenten, meer bepaald in het kader van de Agenda 21 (Leefmilieu Brussel), het EFRO, het erfgoedbeleid enzovoort of van overdrachten met betrekking tot de terugbetalingen van leningen.

De gemeentelijke fiscaliteit: eerste stappen op weg naar harmonisatie en contractualisering

De gemeentelijke fiscaliteit bestaat voornamelijk uit de onderstaande categorieën van belastingen, in de laatste gemeentelijke rekeningen (2015):

- belastingen op het erfgoed (47%) waaronder de kantoorbelasting en de belasting op antennes;
- belastingen op de bedrijven (24%) waaronder de belasting op de hotelkamers;
- belastingen op de bezetting van het openbaar domein (18%) waaronder de retributies voor parkeerautomaten;
- belastingen op administratieve prestaties (7%).

In vergelijking met 2014 stijgt het aandeel van de bedrijfsbelasting met 2 punten terwijl het aandeel van de belastingen op de bezetting van het openbaar domein met hetzelfde aantal punten daalt; op lange termijn echter blijft dit aandeel stabiel.

Nog wat betreft de lange termijn valt op te merken dat de bijdrage van de ondernemingen in de gemeentelijke ontvangsten is gestegen in absolute termen, voornamelijk als gevolg van de stijgingen in verband met de kantoorbelasting en die op de buitenantennes. Het compensatiefonds dekt ook de belastingen op drijfkracht en informatica, die in 2007 werden afgeschaft (of in 2008 indien ze nog werden ingekohierd in 2007). Bovendien werd de hotelbelasting geregionaliseerd en biedt het Gewest, via het fiscaal compensatiefonds, een zekere opbrengst (ter hoogte van de «historische drempel») voor de gemeenten vanaf 2017.

In de gewijzigde begrotingen 2016 valt een lichte daling van de ontvangsten in verband met de gemeentelijke fiscaliteit waar te nemen na de sterke toename die in 2015 werd geregistreerd.

De zorgwekkende problematiek van de openstaande schuldvorderingen wordt hierna behandeld in de analyse van de thesaurie.

Na een structurele daling stabiliseren de ontvangsten uit schulden zich vanaf 2012 en anderzijds hebben uitzonderlijke dividenden een positieve maar niet terugkerende impact in 2014 en 2015

De ontvangsten uit schulden omvatten de creditrente evenals de dividenden op participaties (intercommunales enz.). Ze gaan er van jaar tot jaar duidelijk op achteruit (van 9% in 2000 tot 3,7% in 2015). Voor de periode 2012 tot 2016 zijn er nochtans weinig wijzigingen in de verdeling van de globale gewone ontvangsten.

Deze toestand is te wijten aan de gevolgen van de vrijmaking van de energiesector (verlies van dividenden van de intercommunales) — hoewel gecompenseerd door doorgangsrechten bij de prestaties — en van de financiële crisis als gevolg waarvan de dividenden van de Gemeentelijke Holding tot nul zijn gedaald in 2009; uiteindelijk werd deze holding vereffend in 2011.

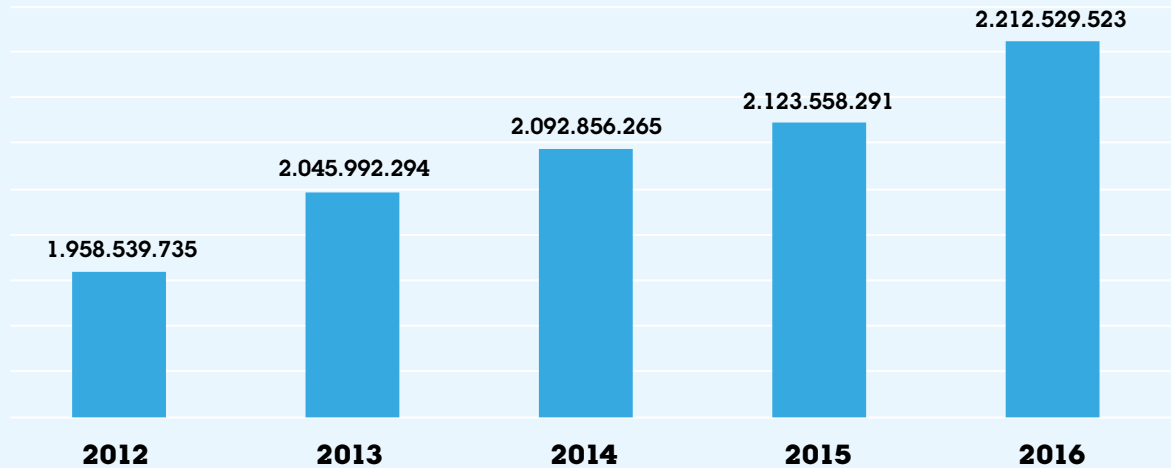
Tussen 2012 en 2016 laten de ontvangsten uit schulden echter een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,9% optekenen. Het dienstjaar 2014 toont een mooie stijging met 27,3% ten opzichte van 2013 (17 miljoen euro). Deze duidelijke verbetering is voornamelijk afkomstig van de uitzonderlijke dividenden voor de waterdistributie (Hydrobru). Deze dividenden, die gewoonlijk stabiel zijn, zijn verdubbeld in vergelijking met 2013 (van 7,2 miljoen tot 14,7 miljoen euro). In 2015 blijft het totale bedrag hoog, meer bepaald dankzij de toename van het dividend «elektriciteit», die echter geen vervolg krijgt in 2016.

De ontvangsten uit prestaties maken de omgekeerde beweging ten opzichte van de schuldontvangsten ...

..., als gevolg van de invoering van concessieopbrengsten van het openbaar domein (doorgangsrechten ter compensatie van het verlies van de dividenden van de energiesector) en de herwaardering van de huurprijzen en diverse toegangsrechten evenals de facturatie van lokale overheidsdiensten (gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven). Sinds meerdere jaren zijn ze het voorwerp van een aanhoudende stijging. De mooie stijging met 8,6% in 2016 tegenover 2015 (13,4 miljoen euro) zal wellicht worden verklaard door al te optimistische prognoses in de begrotingen 2016, maar ook door eenmalige operaties (diverse opbrengsten en recuperaties: meer bepaald de terugbetaling door de Federale Pensioendienst aan een gemeente van 4,3 miljoen euro aan wiskundige reserves).

De groei van de uitgaven blijft mooi onder controle

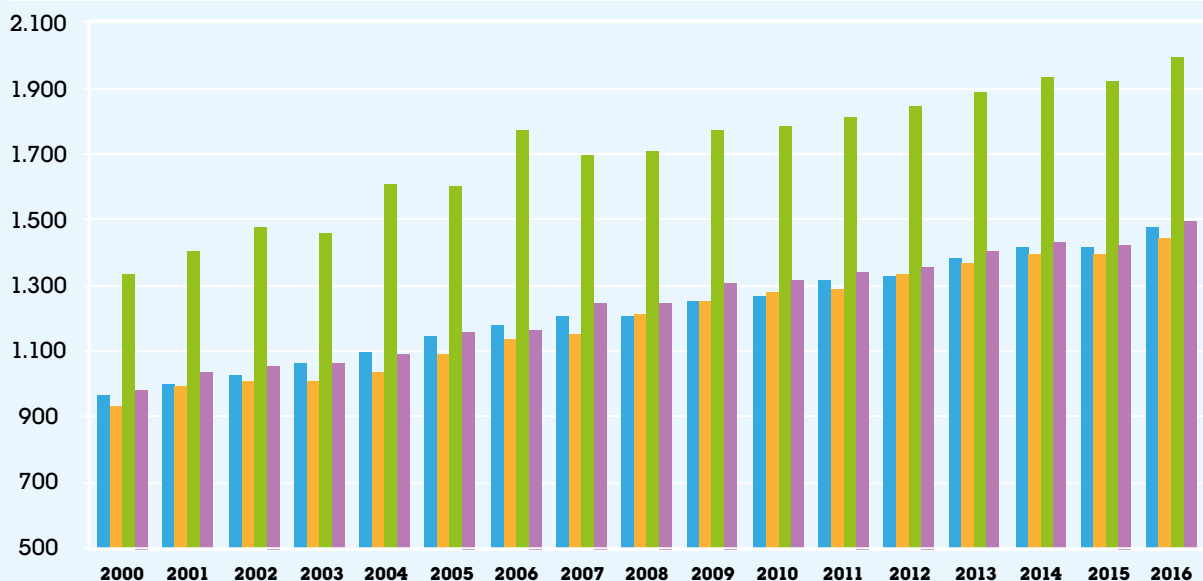
Uitgaven van het eigen dienstjaar na neutralisatie ziekenhuizen²

Bron: gemeentelijke rekeningen 2012-2015, gewijzigde begrotingen 2016

De hergroepering per cluster laat toe vast te stellen dat de uitgaven per inwoner gelijklopend zijn in drie clusters en op gevoelig identieke wijze evolueren. Anderzijds vertrekken de uitgaven per inwoner van de gemeenten «eerste kroon» van een hoger niveau (heeft betrekking op alle uitgavencategorieën) met een stijgende trend. De gemeenten «eerste kroon» hebben ook een hoger niveau van ontvangsten per inwoner, zoals gezegd in het deel van het verslag dat handelt over de analyse van de ontvangsten.

Uitgaven van het eigen dienstjaar per inwoner en per cluster na neutralisatie ziekenhuizen

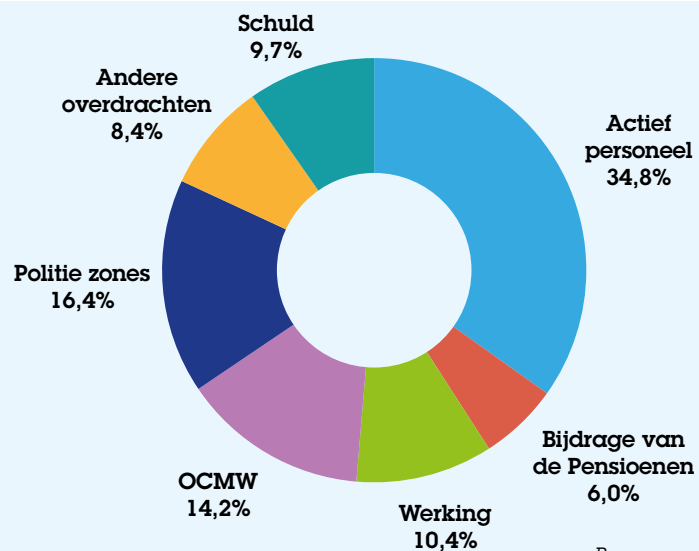
- Gemiddelde cluster: Residentieel Zuid-Oost
- Gemiddelde cluster: Residentieel Noord-West
- Gemiddelde cluster: Eerste Kroon
- Gemiddelde cluster: Grote kanaal gemeenten

Bron: gemeentelijke rekeningen 2012-2015, gewijzigde begrotingen 2016

² De tekorten van de ziekenhuizen (met betrekking tot de dienstjaren 2011 tot 2013) worden in deze analyse geneutraliseerd. Ze worden immers gecompenseerd door een afname op de rekening van voorzieningen voor risico's en kosten die enkel verschijnt in het gecumuleerd resultaat en dus rechtstreekse gevolgen heeft voor het eigen dienstjaar. Voor meer informatie over de tekorten van de ziekenhuizen verwijzen we naar het rapport over de toestand van de financiën 2008-2014.

De personeelsuitgaven vertegenwoordigen veruit de belangrijkste post

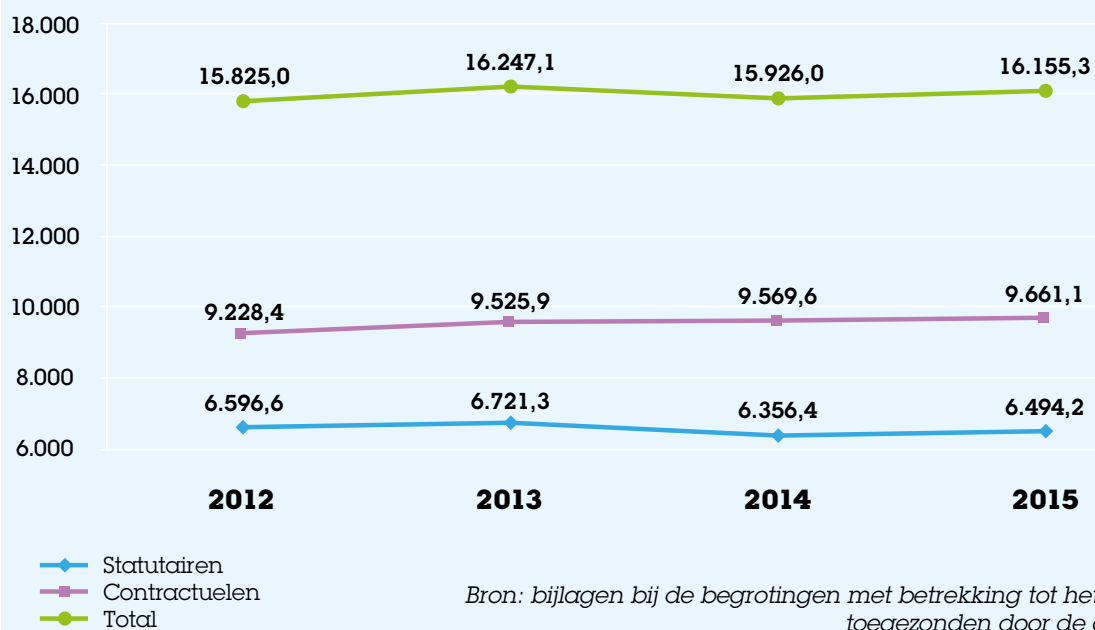
Opsplitsing per economische groep van de gewone uitgaven (rekeningen 2015)

Bron: gemeentelijke rekeningen 2015

De gemeenten stellen ca. 16.000 voltijds equivalenten te werk

Evolutie van het aantal voltijdse equivalenten

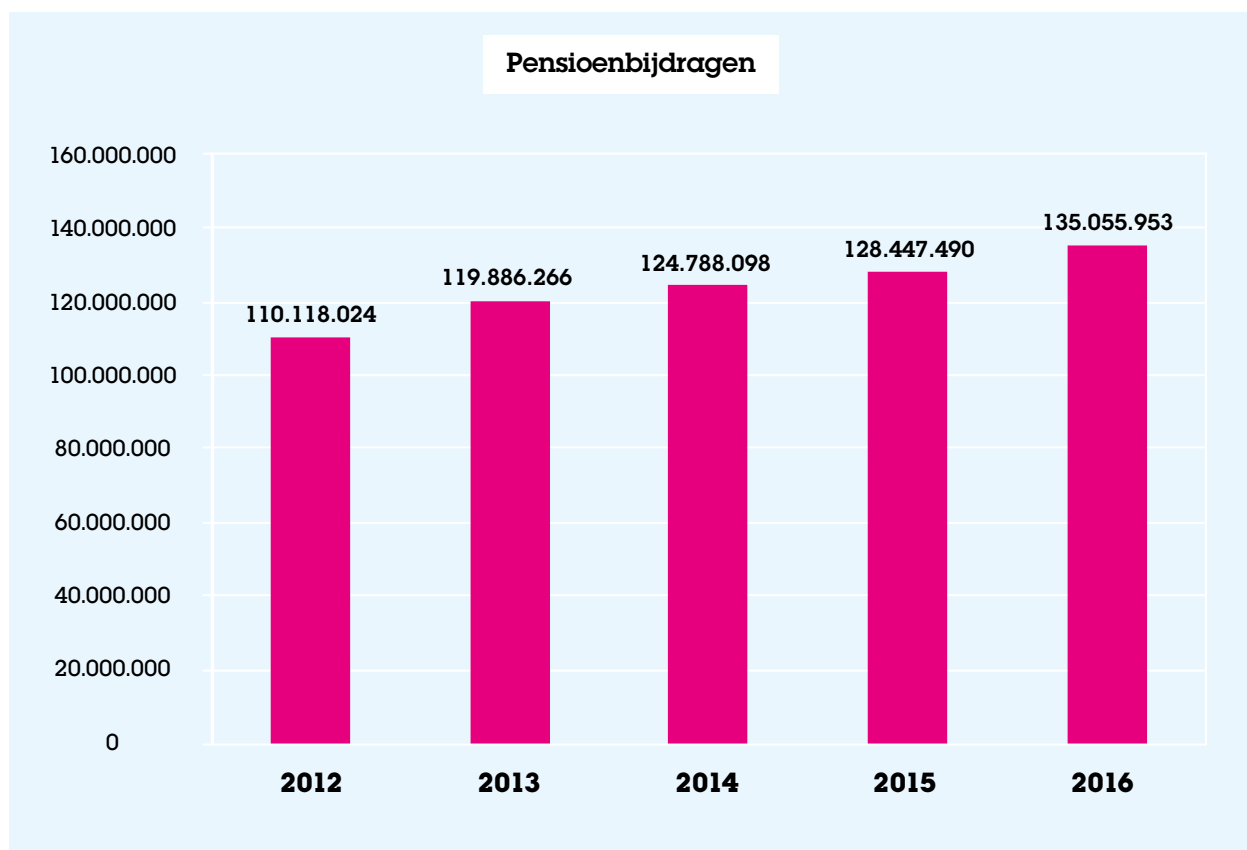

Bron: bijlagen bij de begrotingen met betrekking tot het personeel, toegezonden door de gemeenten

Groeiend gewicht van de pensioenen

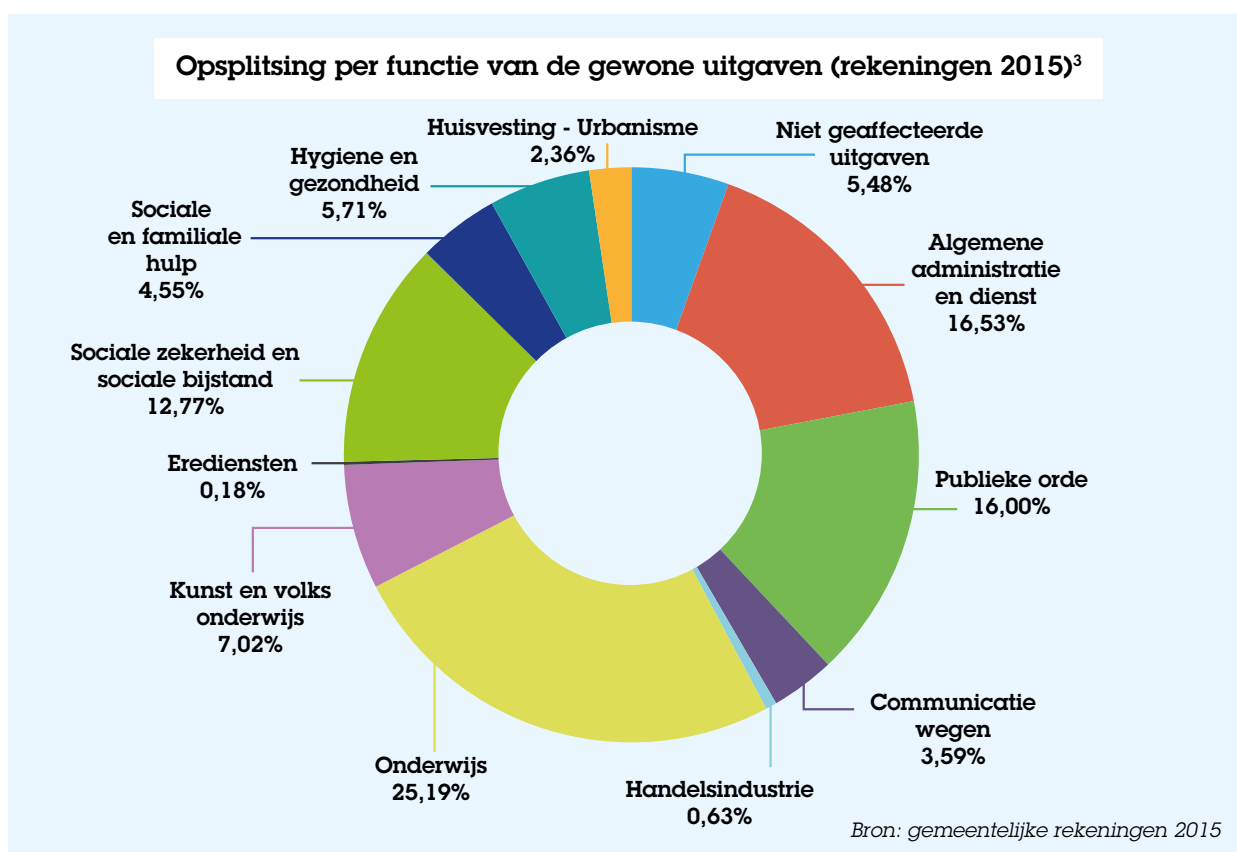
De uitgaven voor de betaling van de pensioenen van de statutaire personeelsleden van de plaatselijke besturen die aangesloten zijn bij het DIBISS stijgen als gevolg van twee ingrijpende wijzigingen die de wet van 24 oktober 2011 heeft ingevoerd. Deze ingrijpende wijzigingen zijn de convergentie van het bijdragetarief voor het basispensioen van de verschillende groepen aangeslotenen naar een uniek tarief van 41,5% in 2016 evenals de invoering van een responsabiliseringsbijdrage voor de in gebreke blijvende bijdrageplichtige aangeslotenen, terwijl deze bijdrage nog niet bestond in 2011.

De stijging van de uitgaven voor de betaling van de pensioenen van de statutaire personeelsleden van de aangesloten plaatselijke besturen heeft een rechtstreekse impact op de zestien aangesloten gemeenten (alleen Schaarbeek, Sint-Gillis en Sint-Pieters-Woluwe zijn niet aangesloten) en onrechtstreeks op alle gemeenten (politiezones, OCMW's en ziekenhuizen).

De verdeling van de uitgaven per functie illustreert de belangrijkste prioriteiten van de gemeenten: onderwijs, openbare orde, veiligheid en bijstand

Het aanzienlijk aandeel van de openbare orde valt te verklaren door de specifieke noden van de zes Brusselse politiezones, gelet op - enerzijds - de hoofdstedelijke rol van het Brussels Gewest en - anderzijds - zijn zeer stedelijk en dichtbevolkt karakter.

³ Analyse op basis van de functionele classificatie in de rekeningen van de gemeenten.

Financiering van de structurele tekorten van de politiezones: wettelijke verplichting die steeds zwaarder doorweegt in de financiën van de gemeenten

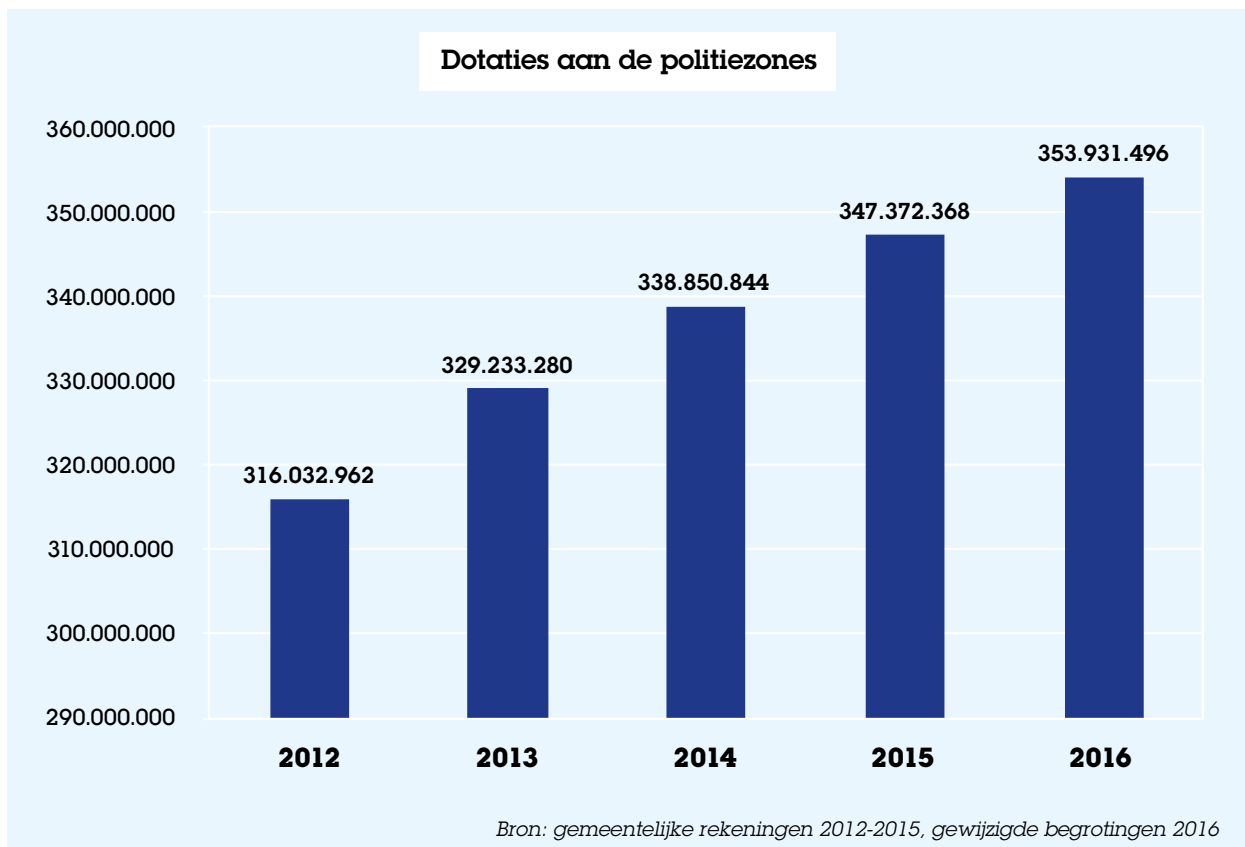
De wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, bepaalt (in zijn artikel 40) dat de gemeenten verplicht zijn het tekort van de politiezones te dragen met behulp van de dotaties die jaarlijks worden toegekend.

Sinds 2002 gaat gemiddeld 15 tot 16% van de gemeentelijke rekeningen en begrotingen op stabiele wijze naar de dotaties aan de politiezones.

Gecombineerd met de stijging van de dotaties aan de OCMW's (meer bepaald voor de gemeenten die het hardst worden getroffen door het fenomeen van verarming dat eerder al ter sprake is gekomen), kan deze tendens op termijn een zware last leggen op de gemeentelijke financiën door een veralgemeende stijging van de overdrachtsuitgaven.

Het gewestelijk gemiddelde zonder de Stad Brussel bedraagt 237 euro per inwoner in 2016 terwijl het nog 217 euro per inwoner bedroeg in 2012 en 164 euro per inwoner in 2002. De Stad Brussel heeft de hoogste dotatie per inwoner van het Gewest met 641 euro per inwoner, maar dit cijfer blijft stabiel tussen 2012 en 2016.

Daar de normen van de KUL en de criteria ter evaluatie van de financiële draagkracht van de gemeenten geen rekening houden met de belangrijke ontwikkelingen sinds 1999 (zoals de bevolkingstoename, de stijging van het belastbaar inkomen van de inwoners en van het kadastraal inkomen), is een hervorming van de gekozen criteria noodzakelijk om te streven naar een betere overeenstemming met de specifieke kenmerken en de noden van elke zone. Ook een evaluatie van de criteria die werkelijk worden gebruikt en het deel dat wordt overgelaten aan de onderhandelingen tussen de gemeenten zouden een relevante bron zijn om de verdeelsleutels te actualiseren.

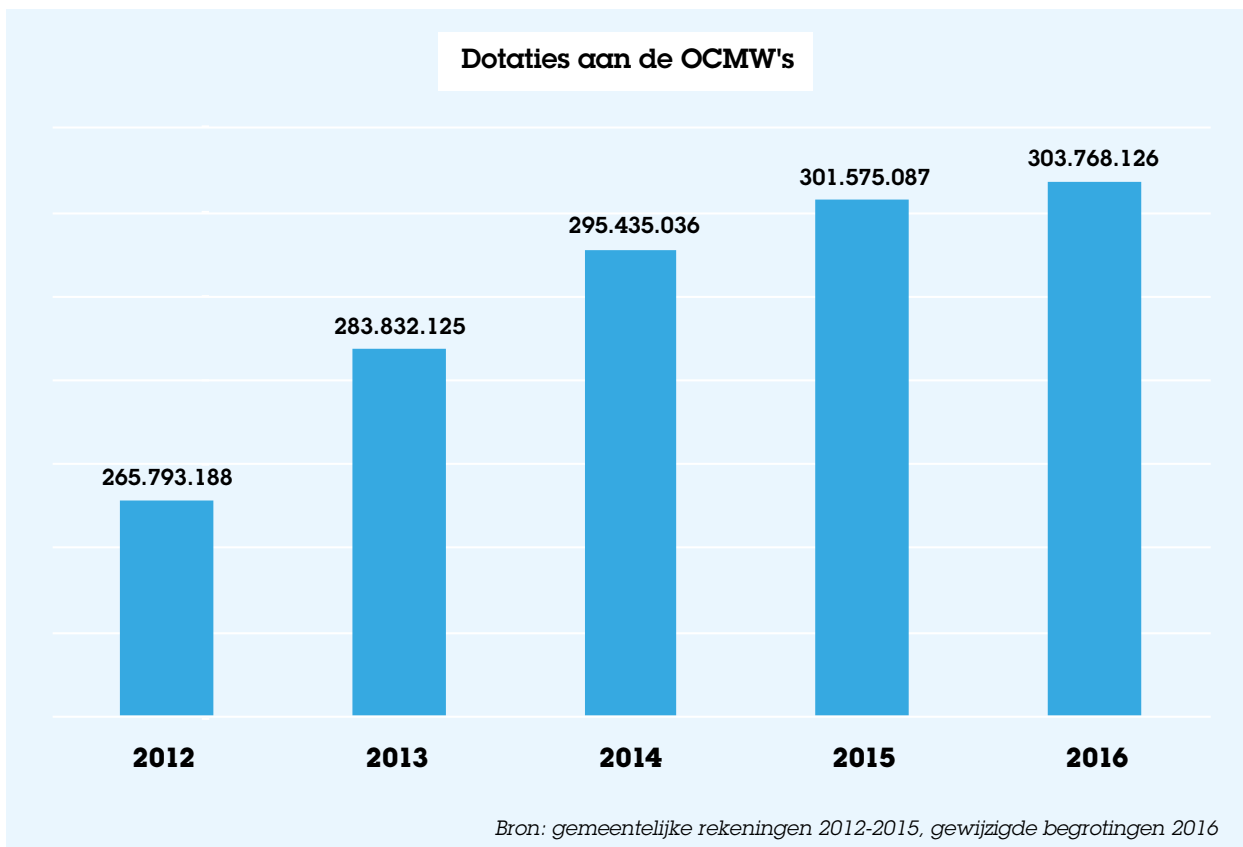

Nog een grote uitdaging: de steun aan de OCMW's

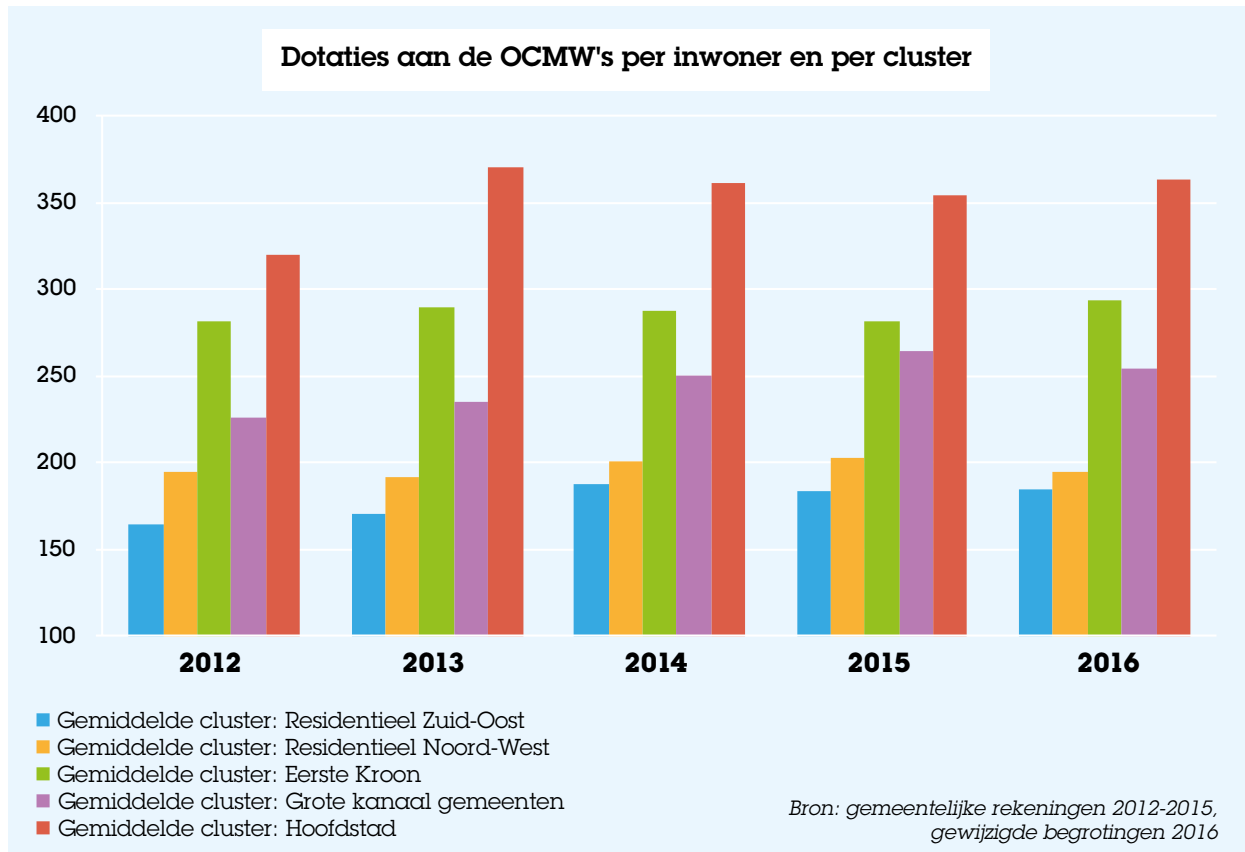
De gemeenten zijn verplicht het tekort van hun OCMW aan te vullen; dit tekort houdt meer bepaald verband met de verplichtingen van de OCMW's inzake het recht op maatschappelijke integratie, de sociale steun, de rusthuizen en hun werking. Als gevolg hiervan bereiken de OCMW's steeds een evenwicht, althans wat betreft hun begrotingsresultaat.

Tussen 2012 en 2016 zijn de dotaties globaal gestegen met 14%. Onder de factoren die een weerslag hebben op de evolutie van de gemeentelijke dotaties vermelden we de toename van het aantal rechthebbenden op een leefloon, de indexeringen die gevolgen hebben voor het personeel van de OCMW's en de rechthebbenden van het leefloon, de renovatiekosten van de rusthuizen, de schoonmaak op het vlak van de dubieuze vorderingen ...

We vestigen de aandacht op de sterke toename van het aantal rechthebbenden op het leefloon in 2015, voornamelijk te wijten aan de eerste gevolgen van de hervorming met betrekking tot de werkloosheidsuitkeringen, gecombineerd met de toename van het aantal vluchtelingen. Tot op heden heeft deze toename nog niet geleid tot een duidelijke ontsporing van de gemeentelijke financiën, daar ze gepaard gaat met een betere betoelaging vanwege de federale overheid. Voor de komende jaren is de grootste waakzaamheid echter geboden.

Herleid tot het aantal inwoners illustreren de bedragen van de dotaties aan de OCMW's de verschillen tussen de Brusselse gemeenten

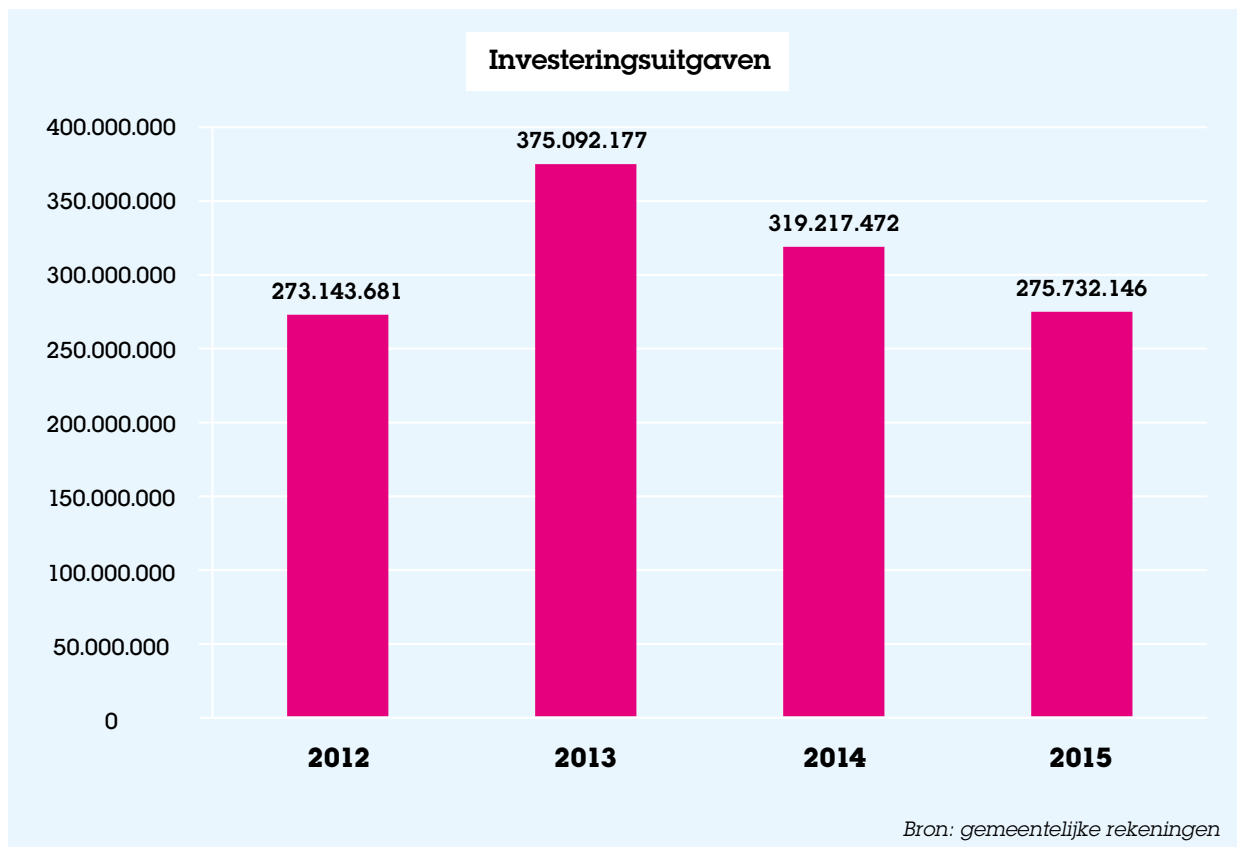

Met uitzondering van het OCMW van de Stad Brussel (dat een bijzonder profiel heeft, rekening houdend met zijn brede waaier aan activiteiten), stellen we vast dat de OCMW-uitgaven per inwoner hoger zijn in de gemeenten van de eerste kroon. Deze cluster is de enige waar deze uitgaven een reële toename kennen tussen 2015 en 2016. Het verschil tussen de cluster «kleine kroon» en de cluster «Kanaal» stijgt opnieuw in 2016, nadat 2015 werd gekenmerkt door een sterke toename van de dotatie aan het OCMW van Molenbeek als gevolg van het feit dat zeer hoge bedragen oninvorderbaar werden verklaard.

INVESTERINGEN EN FINANCIERING

De gemeenten investeren gemiddeld ongeveer 300 miljoen euro per jaar ...

De al eerder waargenomen dalende tendens krijgt bevestiging na de sterke toename in 2013 (+37% tussen 2012 en 2013). Het gewicht van de Stad Brussel valt hier niet te verwaarlozen: de Stad alleen is goed voor 25% van het investeringsvolume in 2015.

Voor het dienstjaar 2016 bereiken de investeringsprojecten een bedrag van 539 miljoen euro (419 miljoen buiten de Stad Brussel), wat overeenstemt met 457 euro per inwoner. Het gaat om investeringskredieten die opgenomen zijn in de gemeentelijke begrotingen voor 2016; dit bedrag dient dan ook te worden genuanceerd, gelet op de bestaande grote verschillen tussen de begrotingsramingen en de verwezenlijkingen van de rekening. Voor de periode 2011-2015 was het gemiddeld uitvoeringspercentage van de investeringsuitgaven van de Brusselse gemeenten gelijk aan 55%.

... prioritair voor onderwijs, huisvesting en stedenbouw

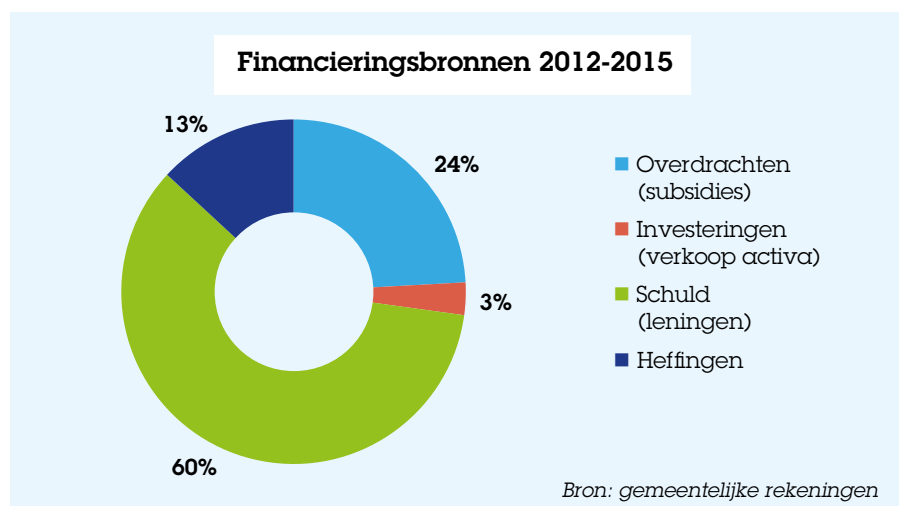

Sinds 2013 bekleedt het onderwijs de eerste plaats onder de investeringssectoren van de Brusselse gemeenten: 36% in 2013, 27% in 2014 en 28% in 2015. Deze tendens zet zich door in 2016: 22% van de investeringsbudgetten gaat naar onderwijs. Op de tweede plaats staat huisvesting (hier vinden we de wijkcontracten) met 28% in 2012 en vervolgens tussen 19 en 20% voor de volgende jaren.

In 2016 voorzien de Brusselse gemeenten om naast onderwijs 19% van hun investeringsuitgaven te investeren in de sector «administratie», nog eens 19% in huisvesting, 13% in volksopleiding en sport, 12% in openbare wegen en 6% in openbare orde.

Voornaamste financieringsbron: leningen

Tijdens de bestudeerde periode (2012-2015) hebben de gemeenten buitengewone ontvangsten geboekt voor een totaal bedrag van bijna 1.368 miljoen euro, als volgt verspreid:

De schuldlast blijft echter onder controle

De schuld van de 19 Brusselse gemeenten is met 3,7% gestegen tussen 2014 en 2015 en was in 2015 goed voor 1.708 miljoen euro. Alleen al de Stad Brussel heeft een totale schuld van 406 miljoen euro, of 24% van de totale schuld van de Brusselse gemeenten.

Het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) draagt eveneens bij tot de financiering van de gemeenten: in 2015 bedraagt de schuld aan het BGHGT 13,8% van de totale schuld van de gemeenten.

De leningen van het BGHGT buiten beschouwing gelaten stijgt de schuld met 5,5% tijdens de periode 2012-2015. Over een langere periode wordt een sterke groei van de schuld waargenomen tot in 2012, gevolgd door een afname in 2013, waarna de schuld opnieuw begint te stijgen vanaf 2014. Tussen 2014 en 2015 stijgt de schuld (excl. BGHGT) met 4,7%.

Rekening houdend met de bevolkingsevolutie groeit de schuld minder snel: de stijging van de schuld per inwoner bedraagt 3% tussen 2014 en 2015 en 2,3% over de periode 2012-2015. In 2015 bedroeg de schuld (excl. BGHGT) 1.254 euro per inwoner.

De schuldlast vertegenwoordigt 8% van de gemeentelijke ontvangsten, maar wordt steeds groter

De gemiddelde ratio voor de 19 gemeenten bedraagt 8,09% in 2015 (idem zonder Stad Brussel). De evolutie van de ratio over meerdere jaren toont dat de schuldlasten een groter deel van de ontvangsten vertegenwoordigen (7,8% tussen 2009 en 2012) maar de stijging houdt aan.

Het Gewest komt door middel van subsidies ook tussen in de gemeentelijke investeringen ...

De ordonnantie van 16 juli 1998 voerde een driejaarlijkse investeringsdotatie (DID - 17,5 miljoen euro voor de periode 2016-2018) in ter aanmoediging van investeringen van openbaar nut betreffende de openbare ruimten, de administratieve gebouwen en de sanering op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze wordt onder de gemeenten verdeeld in evenredige verhouding met het deel dat ze krijgen in de Algemene Dotatie aan de Gemeenten en is afhankelijk van de opmaak van een driejaarlijks investeringsplan. Daarbij komt nog een driejaarlijkse ontwikkelingsdotatie (DOD - minimum 8,5 miljoen euro voor de periode 2016-2018), die subsidies verdeeld onder de gemeenten om bepaalde investeringen te verrichten (werken en studies nodig voor de uitvoering van die werken) die bijdragen tot de uitvoering van de prioritaire beleidslijnen van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan en die een gewestelijk belang vertegenwoordigen. Ze is eveneens afhankelijk van de opmaak van een driejaarlijks investeringsplan.

Sinds 2015 gaat er ook elk jaar een bedrag naar de investeringen in gemeentelijke sportinfrastructuur. Zo selecteerde de Regering in 2016 46 projecten in verband met, onder andere, werken aan zwembaden, sportcentra, buitenvelden en buurtinfrastructuur. Het aanvankelijk aangekondigde bedrag van 6,8 miljoen euro werd aangevuld met respectievelijk 600.000 euro in 2015 en 1.600.000 euro in 2016 voor buurtinfrastructuur voor sportbeoefening. In totaal werd dus een bedrag toegekend van 7,4 miljoen euro in 2015 en van 8,4 miljoen euro in 2016.

Het Gewest kent ook subsidies toe in het kader van de uitvoering van operaties en acties van stedelijke herwaardering. Het gaat erom een stedelijke perimeter te herstructureren om de economische, maatschappelijke en milieugebonden stadsfuncties te herstellen, met respect voor de eigen architecturale en culturele kenmerken, met het oog op een duurzame ontwikkeling. Een dergelijk contract wordt gesloten tussen het Gewest, de gemeente en de inwoners van een Brusselse wijk, voor een periode van 4 jaar. Elk jaar wordt een reeks van vier programma's ondersteund met meerdere tientallen miljoenen euro; deze financiering is voornamelijk afkomstig van vier geldschietters:

- ± 44 miljoen euro wordt toegekend door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- 12 miljoen is afkomstig van het samenwerkingsakkoord tussen het Gewest en de federale Staat (BELIRIS);
- een bijdrage van de gemeenten moet ten minste gelijk zijn aan 5% van het bedrag van het programma, ofwel een minimum van nog eens 2,2 miljoen euro;
- meerdere verwante operaties worden gevoerd en gefinancierd door gewestelijke of paragewestelijke organen (GOMB, Brussel Leefmilieu enz.) en/of door privéspelers.

... of investeringsleningen die het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) toekent

De wijziging die in november 2011 werd aangebracht aan de ordonnantie van 8 april 1993 houdende oprichting van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT) laat dit fonds toe deel te nemen aan de financiering van gemeentelijke investeringen door leningen toe te kennen waarvan de Regering kan verklaren dat de lasten niet invorderbaar zijn.

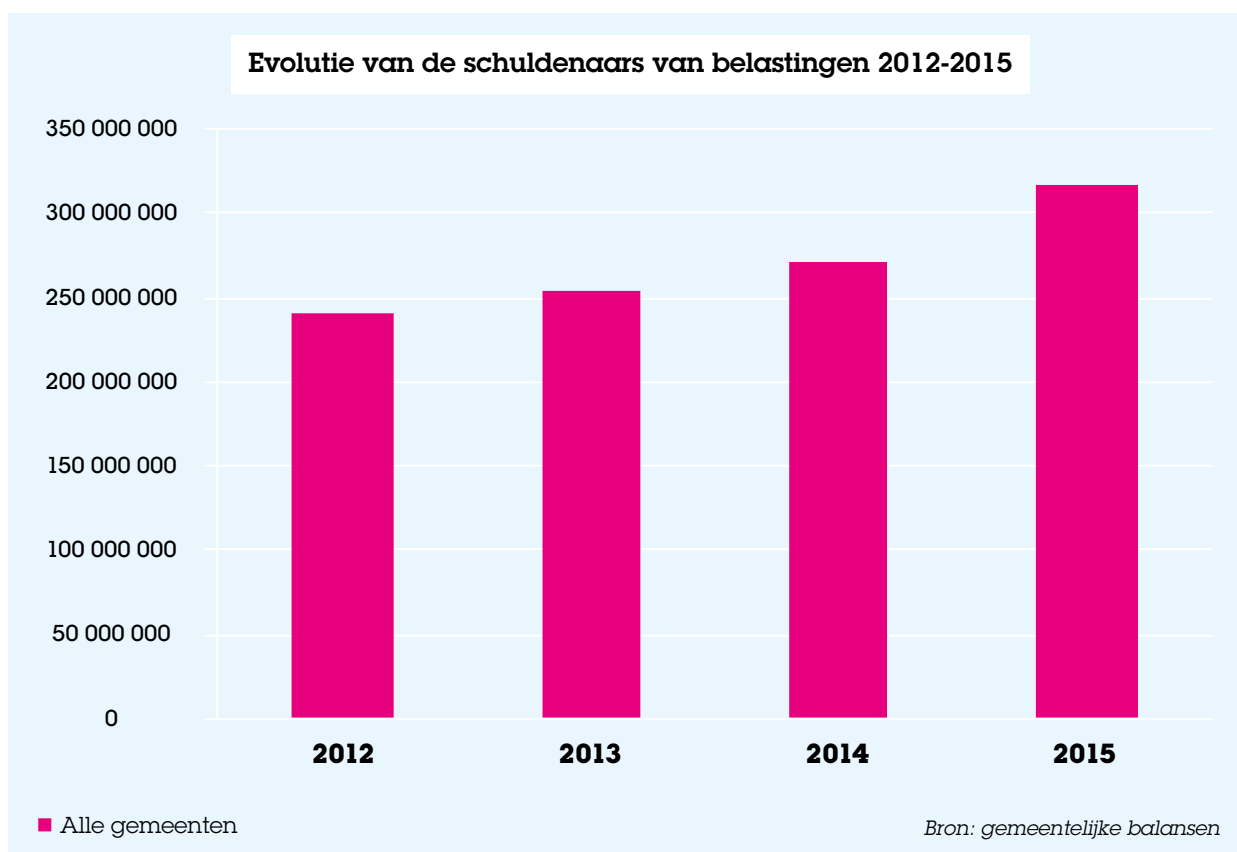
Het BGHGT is tweemaal tussengekomen in de financiering van gemeentelijke investeringen: een eerste keer in 2011 met de financiering van investeringen in verband met het dienstjaar 2012 voor een totaal bedrag van 26,1 miljoen euro, een tweede keer voor de financiering van investeringen in 2013-2014 voor een totaal bedrag van 52,2 miljoen euro. Om subsidiabel te zijn moesten de investeringen betrekking hebben op vaste activa in verband met de bevolkingsgroei en met een afschrijvingsduur van minimum 20 jaar.

Voor de periode 2017 tot 2019 werd een nieuwe projectoproep gelanceerd met het oog op de toekenning van nieuwe leningen waarvoor een budget van in totaal 100 miljoen euro werd vrijgemaakt.

GEMEENTELIJKE THESAURIE: ELKE DAG OPNIEUW EEN UITDAGING

Openstaande schuldvorderingen: het deel betreffende de belastingen neemt zorgwekkende proporties aan

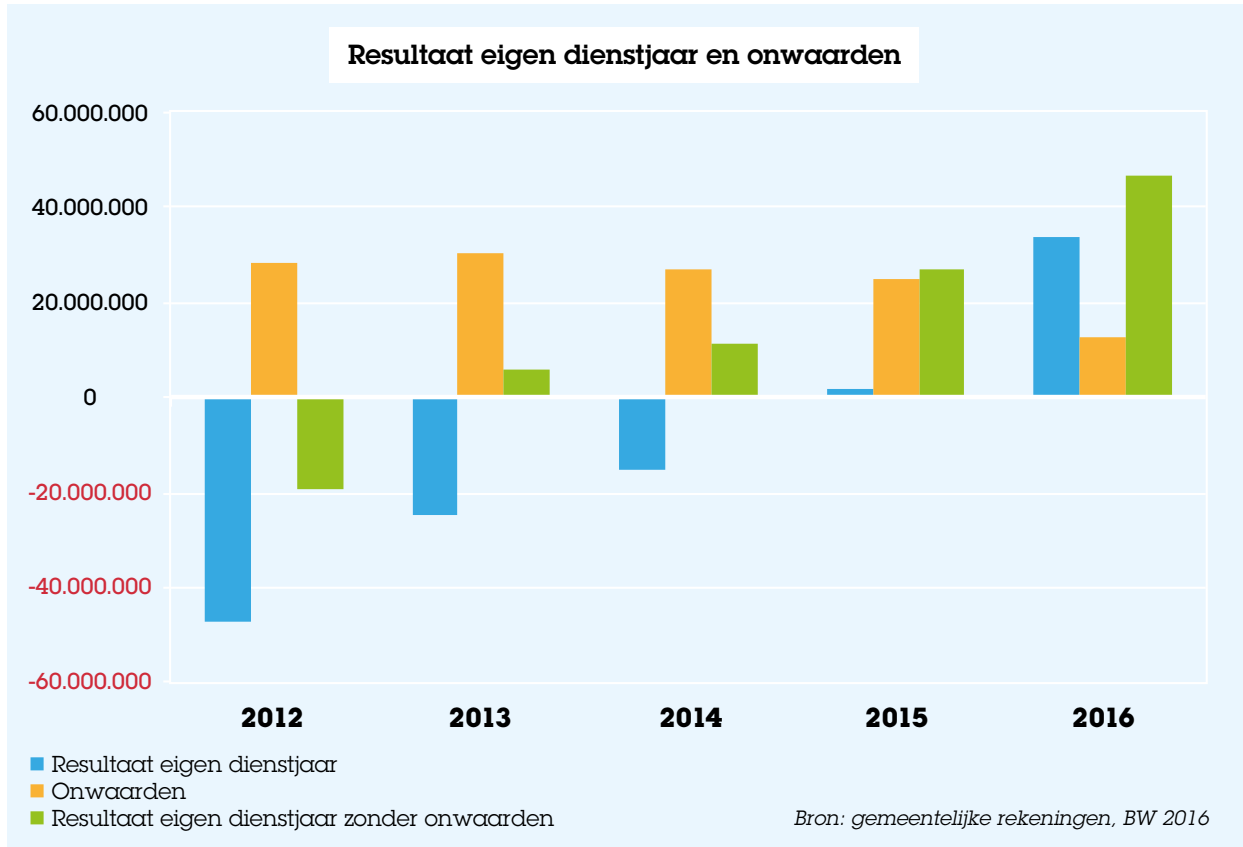
De openstaande schuldvorderingen zijn ontvangsten die tijdens de vorige dienstjaren werden geboekt maar nog niet zijn ingevorderd. Sommige van die openstaande schuldvorderingen zijn inderdaad ingevorderd, andere zijn soms «twijfelachtig» en zouden oninbaar kunnen worden verklaard. Die openstaande schuldvorderingen omvatten voornamelijk specifieke bijdragen van de hogere overheid evenals diverse belastingen (op erfgoed en op industriële, handels- en landbouwondernemingen). De vorderingen van de eerste categorie, bestaande uit vorderingen die gewoonlijk verschuldigd zijn door de federale Staat of het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden in de meeste gevallen ingevorderd in de loop van de volgende jaren en worden niet beschouwd als «dubieus». Dit is echter helemaal niet het geval voor de vorderingen op belastingen: heel wat van die vorderingen gaan tot bijna 10 jaar terug en gaan uit van privéfirma's of particulieren die niet altijd geneigd zijn om hun «vergeten» facturen snel te betalen.

Ook de verdeling per inwoner brengt grote intragewestelijke verschillen aan het licht. Met een gewestelijk gemiddelde van 247,50 euro per inwoner in 2015, tegen 217 euro in 2014, overschrijden sommige gemeenten een bedrag van 300 euro per inwoner.

Vergelijken we de openstaande schuldvorderingen met de gemeentelijke belastingen met als doel na te gaan in welke mate de gemeenten bij machte zijn het hoofd te bieden aan het gebrek aan betaling van de vorderingen, dan stellen we bovendien vast dat het aandeel van de openstaande vorderingen in verband met belastingen maar blijft stijgen en zorgwekkende proporties aanneemt: het gewestelijk gemiddelde stijgt van 127 tot 153% tussen 2012 en 2015 (in 2009 bedroeg het nog 93%).

Het feit vorderingen oninbaar te verklaren kan het resultaat doen kantelen

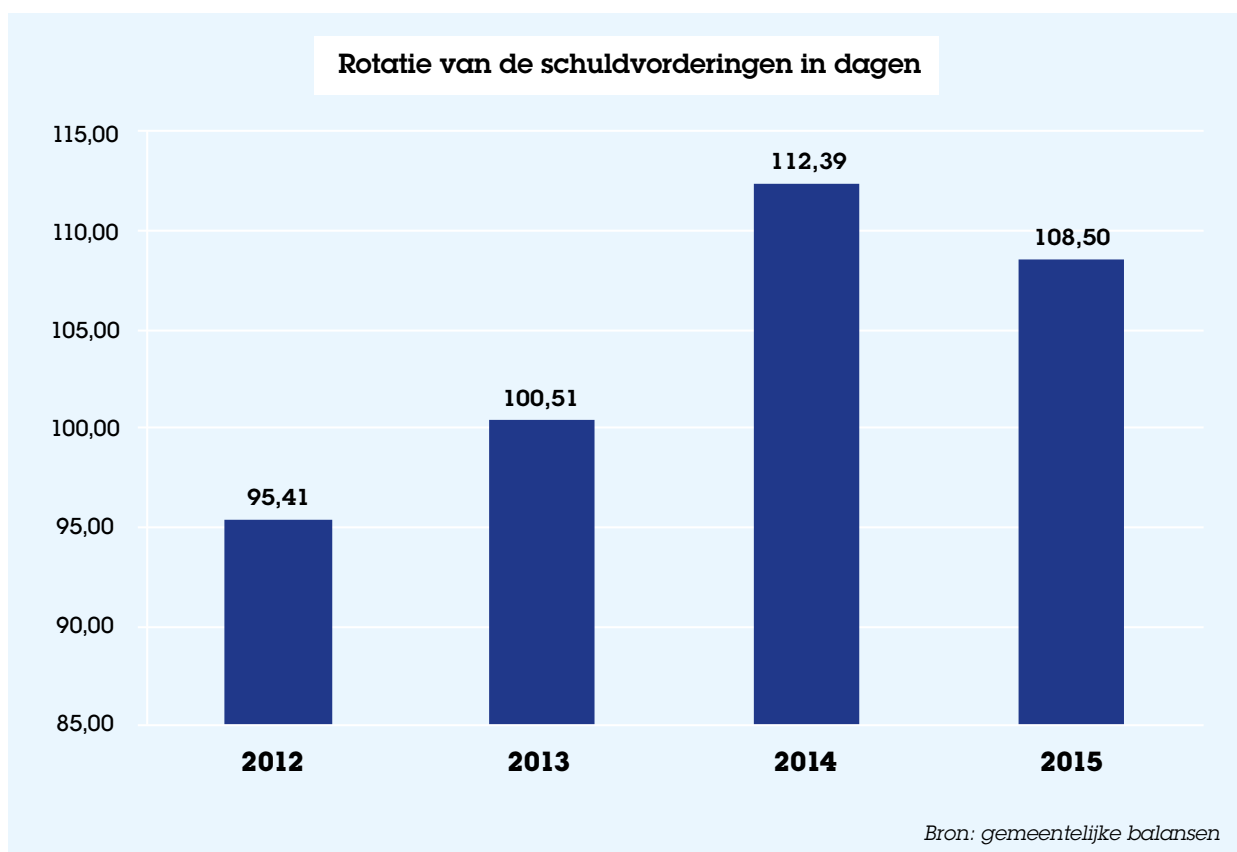

Dit volume van de openstaande vorderingen in verband met belastingen heeft een globale weerslag op de stijging van de onwaarden die worden geboekt in de boekhouding van de verschillende gemeenten, ook al is het delicaat om een rechtstreeks verband te leggen, per dienstjaar, tussen de evolutie van beide. Hoewel een lichte daling merkbaar is tussen 2013 en 2015, is de weerslag op het eigen dienstjaar groot, daar er sinds 2012 twee dienstjaren (2013 en 2014) zijn die veeleer een overschot dan een tekort zouden tonen, zonder deze onwaarden. Bovendien zijn de intragewestelijke tendensen opnieuw sterk uiteenlopend en verschillen de vorderingen die oninbaar worden verklaard sterk van gemeente tot gemeente alsook van het ene tot het andere dienstjaar. Analyseren

we het percentage onwaarden ten opzichte van de ontvangsten (excl. het gesubsidieerd onderwijs), dan stellen we vast dat het gewestelijk gemiddelde min of meer stabiel is en tussen 2012 en 2015 schommelt rond 1%. We moeten deze tendensen echter relativeren, daar elk geval waarbij een vordering oninbaar wordt verklaard onderworpen is aan strenge regels die onder meer bepalen dat het niet toegelaten is vorderingen oninbaar te verklaren wanneer ze het voorwerp van een geschil zijn. Een dergelijke handelwijze is bovendien ook afhankelijk van het beleid tot «schoonmaak» van de dubieuze vorderingen van elke gemeente. Het Gewest moedigt de gemeenten elk jaar aan om tot een dergelijke schoonmaakoperatie over te gaan zodat er geen fictieve overschotten opduiken.

De gemeenten krijgen te maken met vrij lange betalingstermijnen

De gemiddelde betalingstermijn van de schuldvorderingen in aantal dagen laat toe de liquiditeit van de vorderingen op korte termijn te ramen, wat een essentieel element is voor het beheer van de gemeentelijke thesaurie:

We stellen een lichte verbetering van deze ratio vast tussen 2014 en 2015, ook al blijft hij nog te hoog: we menen inderdaad dat een rotatie van vorderingen van meer dan 60 dagen abnormaal lang is.

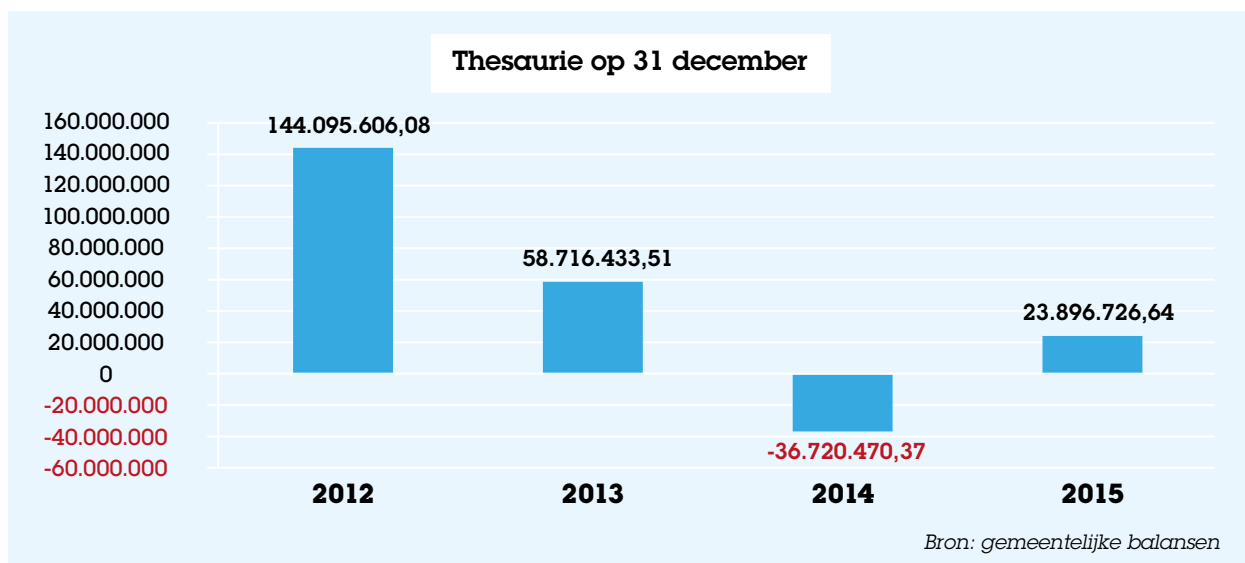
Onder invloed van al deze elementen verslechtert de toestand op het vlak van de thesaurie jaar na jaar maar komt er een herstel in 2015

De netto thesaurie is een indicator die in de financiële analyse wordt gebruikt. Deze indicator wordt gedefinieerd als het overschot aan liquiditeiten in verhouding tot de financiële schulden op korte termijn. Hij komt meer bepaald overeen met het verschil tussen de financiële rekeningen en de financiële schulden op korte termijn; deze laatste omvatten de lasten van leningen (aflossingen en interesten) evenals de schulden op rekening-courant (kredieten op korte termijn).

Een positieve netto thesaurie is in principe een goede indicator van financiële gezondheid maar laat zich vrij moeilijk interpreteren in het geval van toepassing op de gemeenten: meerdere factoren kunnen een verklaring bieden voor de schommelingen van jaar tot jaar. Anderzijds omvat de netto thesaurie de situatie op 31 december en is ze dus niet bijzonder representatief voor de hoogte- en dieptepunten die er in de loop van een jaar zijn geweest. Tot slot voegen

we nog toe dat deze indicator geen beeld geeft van de effectieve thesaurietoestand van een gemeente, daar hij rekening houdt met de kosten van leningen en niet alleen met de situatie van de rekeningen-courant en de kortlopende leningen.

De volgende grafiek toont de gecumuleerde netto thesaurie van de 19 gemeenten op 31 december van elk jaar. Ze bedroeg meer dan 23 miljoen euro op 31 december 2015. Na een sterke achteruitgang in 2014 begon de netto thesaurie zich in 2015 te herstellen. Zoals eerder gezegd, is dit geen gemakkelijke analyse en kunnen meerdere factoren een verklaring bieden voor de evolutie. De indicator is enerzijds gevoelig voor de thesaurieschommelingen (via de financiële rekeningen en de kortlopende leningen) en is anderzijds verbonden met de openstaande schuld waarvan de jaarlijkse kosten in aanmerking worden genomen in de indicator.

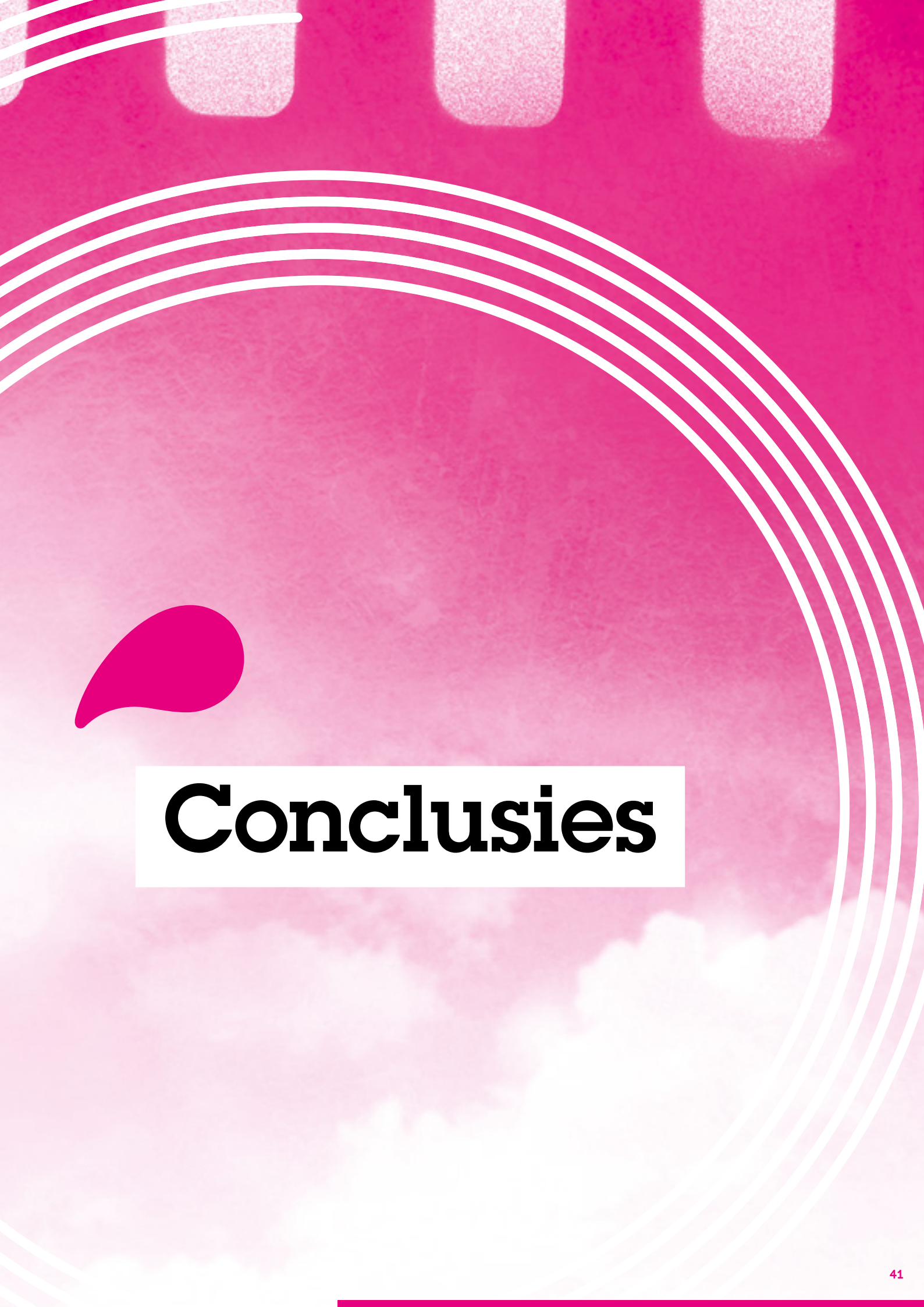

De analyse per gemeente toont twee grote tendensen:

- In een aantal gemeenten gaat de netto thesaurie er sterk op achteruit in 2014 om zich in 2015 te herstellen: dit is het geval voor Brussel, Elsene, Jette, Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe. In Schaarbeek was de daling van de netto thesaurie al ingezet in 2013. Uit het onderzoek naar de evolutie van de openstaande schuldvorderingen tussen 2013 en 2015 blijkt dat de meeste van deze gemeenten één zaak gemeen hebben: de van de Staat te ontvangen vorderingen in 2014 (inning van opcentiemen) zijn groter dan gewoonlijk; vervolgens worden deze vorderingen kleiner in 2015.
 - In andere gemeenten vertoont de netto thesaurie een constante daling in de periode (2012-2015): het zijn de gemeenten Anderlecht, Sint-Agatha-Berchem, Vorst, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek⁴, Sint-Gillis en Ukkel.
- In drie gemeenten is de toestand vrij stabiel: Oudergem, Etterbeek en Ganshoren en twee gemeenten vertonen een veeleer atypische curve zonder duidelijke tendens: Evere en Sint-Joost-ten-Node.

⁴ In de geanalyseerde periode kreeg de gemeente Sint-Jans-Molenbeek twee thesaurieleningen vanwege het BGHGT voor een totaal bedrag van 27 miljoen euro.

Conclusies

CONCLUSIES

Het Brussels Gewest blijft de invloed ondergaan van de grote economische tendensen die we eerder al identificeerden. De bevolking blijft veel sneller groeien dan in de andere twee gewesten van het land, ook al is deze groei niet homogeen over het hele grondgebied. Parallel met de **bevolkingsgroei** blijft de bevolking ook verjongen, in tegenstelling met de situatie in de andere twee gewesten. Deze evoluties hebben grote **gevolgen** op het vlak van de nood aan infrastructuur (kinderdagverblijven, scholen, sportinstallaties, inrichting van wijken ...) en dus ook voor de **financiële noden** van de gemeenten die op de eerste lijn staan om het hoofd te bieden aan deze uitdagingen. Ook de economische activiteit blijft de gevolgen ondergaan van de **economische** en financiële crisis: hoewel er sinds 2014 opnieuw wordt aangeknoopt met een **gematigde maar duurzame stijgende tendens**, weegt de stijging voorlopig nog niet op tegen de opeenvolging van periodes met een negatieve of zwakke groei sinds 2008 en is het niveau van het Brusselse bbp in 2015 nog maar weinig geëvolueerd in vergelijking met 2007. Het Gewest kende ook een **duidelijke daling van de werkloosheid** in 2015 en 2016. Dit is deels het gevolg van het economisch herstel dat zelfs heeft geleid tot de netto creatie van banen, maar ook van maatregelen tot verstrenging van de voorwaarden om werkloosheidsuitkeringen toe te kennen. De evolutie van de **gemiddelde inkomens** van de Brusselaars blijft zorgwekkend en het deel van de bevolking dat leeft met beperkte financiële middelen is gemiddeld groter in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in Vlaanderen en Wallonië.

In deze context blijven de **gemeentelijke financiën onder druk staan**: terwijl de terugkeer naar een evenwicht die in 2015 werd ingezet gewoonlijk bevestiging krijgt in de begrotingen van 2016, meer bepaald dankzij een goede beheersing van de

werkingsuitgaven, blijft dit evenwicht **kwetsbaar** en blootgesteld aan sterke **schommelingen** op het niveau van de - meer bepaald fiscale - opbrengsten. Bovendien zou dit herstel van het evenwicht globaal niet mogelijk zijn geweest zonder de injectie van 30 miljoen euro per dienstjaar van het Gewest om de begrotingstoestand van de gemeenten te verbeteren, de interventie voor het Fiscaal Compensatiefonds evenals, voor sommige gemeenten, de steun van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën.

De analyse van de ontvangsten toont het **overwicht van de ontvangsten uit de OV** en van overdrachten (waarvan er heel wat afkomstig zijn van het Gewest), evenals het groeiend aandeel van de fiscaliteit (gemeentebelastingen), terwijl het aandeel van het rendement van de PB jaar na jaar kleiner wordt, net als de dividenden en de creditinteressen.

De **duurzaamheid van de ontvangsten** verzekeren is vandaag een grote uitdaging die gevolgen heeft voor de globale financiële gezondheid van de gemeenten. De gemeenten zijn immers in steeds grotere mate blootgesteld aan fiscale verlagingen en vertragingen bij het inkohieren die zware gevolgen hebben voor de ontvangsten uit OV en PB. In het kader van de overname van de inning van de onroerende voorheffing zal het Gewest het hoofd moeten bieden aan de onrust van de gemeenten en een **betere voorspelbaarheid** van de ontvangsten moeten verzekeren. Naast dit probleem van inning is er ook reden om de **impact van de federale taxshift** op de gemeentelijke financiën op de voet te volgen: de eerste ramingen van de federale Staat, vastgesteld in januari 2016, maakten gewag van een gecumuleerde impact van bijna 23 miljard tegen het jaar 2021.

We stellen vast dat sommige **uitgaven** sneller stijgen dan andere. Het gaat meer bepaald om de volgende uitgaven:

- Pensioenbijdragen + 22,65% voor de periode 2012/2016;
- Dotaties aan de politiezones + 11,99%;
- Dotaties aan de OCMW's + 14,29%.

De verdeling van de **courante uitgaven** oogt als volgt: de personeelsuitgaven bedragen bijna 41% (incl. pensioenlasten), de dotaties aan de OCMW's en de politiezones bereiken respectievelijk 14,2% en 16,4%, de werkingsuitgaven bedragen 10,4% en de schuldlasten bedragen 9,7%.

In deze moeilijke context dalen de **investeringsuitgaven** (excl. gemeentebedrijven) met bijna 276 miljoen euro voor het tweede opeenvolgende jaar ten opzichte van het jaar 2013, dat een uitzonderlijk jaar was, en staan ze op een niveau dat vergelijkbaar is met dat van 2012.

De gemiddelde **realisatiegraad** van de investeringsbegrotingen van de 19 gemeenten in de rekeningen, voor de periode 2011 tot 2015, bedraagt slechts 55%. De belangrijkste investeringsdomeinen zijn (i) onderwijs, (ii) huisvesting en stedenbouw alsook (iii) verkeer en waterstaat, gelijk met de algemene diensten en de administratie.

Via de interventie van het **Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën** (BGHGT) komt het Gewest tussen om de gemeentelijke financiën wat zuurstof te geven. Dit Fonds is tussengekomen om de 19 gemeenten toe te laten het hoofd te bieden aan de sterke bevolkingsgroei (26 miljoen euro in 2012 en 60 miljoen euro in 2013/2014).

De **schuld (excl. BGHGT)** stijgt minder snel dan in het verleden, gemiddeld met 5,5% tussen 2012

en 2015; deze toename is minder groot indien ze wordt teruggebracht tot het percentage per inwoner (2,3%).

Het **financiële traject vindt een zekere stabiliteit** na het zware verval tijdens de jaren 2009-2014, maar de druk op de gemeentelijke financiën blijft zorgwekkend en dit blijft ook blijken uit de rekeningen. In een streven naar goed beheer maken de gemeenten een financiële planning op middellange termijn op door middel van driejaarlijkse plannen, maar de inachtneming van die plannen verloopt moeizaam als gevolg van de onvoorspelbaarheid van vele externe factoren die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van die plannen. Het aantal gemeenten dat in een zorgwekkende toestand verkeert is in de meerderheid, ondanks de middelen die het Gewest heeft uitgetrokken om aan de gemeenten de kans te bieden tot vandaag het hoofd te bieden aan de crisis. Deze middelen zullen overigens nog stijgen in 2017, daar het Gewest heeft voorzien om nog eens 30 miljoen euro te injecteren in de Algemene Dotatie aan de Gemeenten.

De komende jaren zullen doorslaggevend zijn: de uitdaging van een grotere solidariteit, een betere samenwerking evenals het sluiten van een pact voor goed bestuur van de lokale financiën worden morgen essentiële elementen.

Bijlagen

ANALYSE VAN HET RESULTAAT BEREKEND VOLGENS DE EUROPESE NORMEN («ESR-RESULTAAT»)

In het Europees Stelsel van Rekeningen, beter bekend als ESR, behoren de gemeenten tot de subsector van de lokale besturen (S1313) binnen de sector van de openbare besturen (S13).

In het kader van de consolidatie van de rekeningen van de openbare besturen worden de gemeentelijke rekeningen dus omgezet in de ESR-boekhouding.

In de onderstaande tabel wordt de aandacht gevestigd op de drie grote verschillen tussen de gemeentelijke boekhouding enerzijds en de ESR-boekhouding anderzijds die, daar herinneren we nog even aan, de Europese rekeningnorm is.

Sinds het Europees Parlement en de Commissie in mei 2013 een methodologische verordening hebben aangenomen en er een ESR-handleiding werd opgesteld, hebben we het niet langer over ESR 95 maar wel over ESR 2010.

Verschillen tussen gemeentelijke boekhouding en ESR-boekhouding

Gemeentelijke boekhouding	ESR-boekhouding
Onderscheid tussen de Gewone dienst en de Buitengewone dienst.	Geen onderscheid tussen de Gewone en de Buitengewone dienst.
Twee resultaten worden vastgesteld, i.e. een resultaat van de Gewone dienst en een resultaat van de Buitengewone dienst. Het resultaat omvat het resultaat van het jaar, de verrichtingen van de overboekingen evenals het resultaat van de vorige dienstjaren. De verplichting om een globaal evenwicht te bereiken heeft betrekking op dit gecumuleerd resultaat.	Een enkel resultaat dat het saldo van de financiering van het dienstjaar vertegenwoordigt. Het wordt verkregen door het verschil tussen de ontvangsten van het dienstjaar en de aangerekende uitgaven van het dienstjaar.
De opbrengst van leningen wordt geboekt bij de ontvangsten en behoort tot het buitengewoon begrotingssaldo. De terugbetaling in kapitaal van de lening wordt geboekt bij de uitgaven en behoort tot het gewone begrotingssaldo.	Er wordt geen rekening gehouden met de financiële verrichtingen, i.e. de opbrengst van leningen bij de ontvangsten en de terugbetaling in kapitaal van de lening bij de uitgaven.

We hebben het ESR-saldo van de 19 Brusselse gemeenten geëvalueerd volgens de omzettingstabel die het INR heeft opgemaakt. Voor het dienstjaar 2015 zou het ESR-saldo van de 19 gemeenten 6,5 miljoen euro bedragen.

Gemeentelijke rekeningen 2015 in ESR-formaat - Evaluatie van het saldo

	ESR-saldo 2015	Gewoon	Buitengewoon
Anderlecht	(10.420.264)	8.942.241	(19.362.505)
Oudergem	(265.281)	3.166.817	(3.432.098)
Sint-Agatha-Berchem	(10.546.653)	318.309	(10.864.962)
Brussel	13.351.954	65.040.011	(51.688.057)
Etterbeek	(1.182.344)	5.840.126	(7.022.470)
Evere	4.179.498	7.512.962	(3.333.464)
Vorst	2.122.200	5.838.055	(3.715.855)
Ganshoren	(917.764)	1.267.527	(2.185.290)
Elsene	(3.734.702)	10.252.039	(13.986.741)
Jette	(6.923.893)	4.590.892	(11.514.785)
Koekelberg	(597.699)	1.132.254	(1.729.953)
Molenbeek	(19.743.492)	(1.626.823)	(18.116.669)
Sint-Gillis	(4.426.245)	7.327.233	(11.753.479)
Sint-Joost-ten-Noode	3.791.571	8.080.172	(4.288.601)
Schaarbeek	27.431.934	33.021.133	(5.589.198)
Ukkel	(2.142.838)	9.784.938	(11.927.776)
Watermaal-Bosvoorde	384.042	3.368.736	(2.984.694)
Sint-Lambrechts-Woluwe	10.516.174	2.334.816	8.181.358
Sint-Pieters-Woluwe	5.629.428	5.814.477	(185.049)
Gewest	6.505.627	182.005.915	(175.500.289)

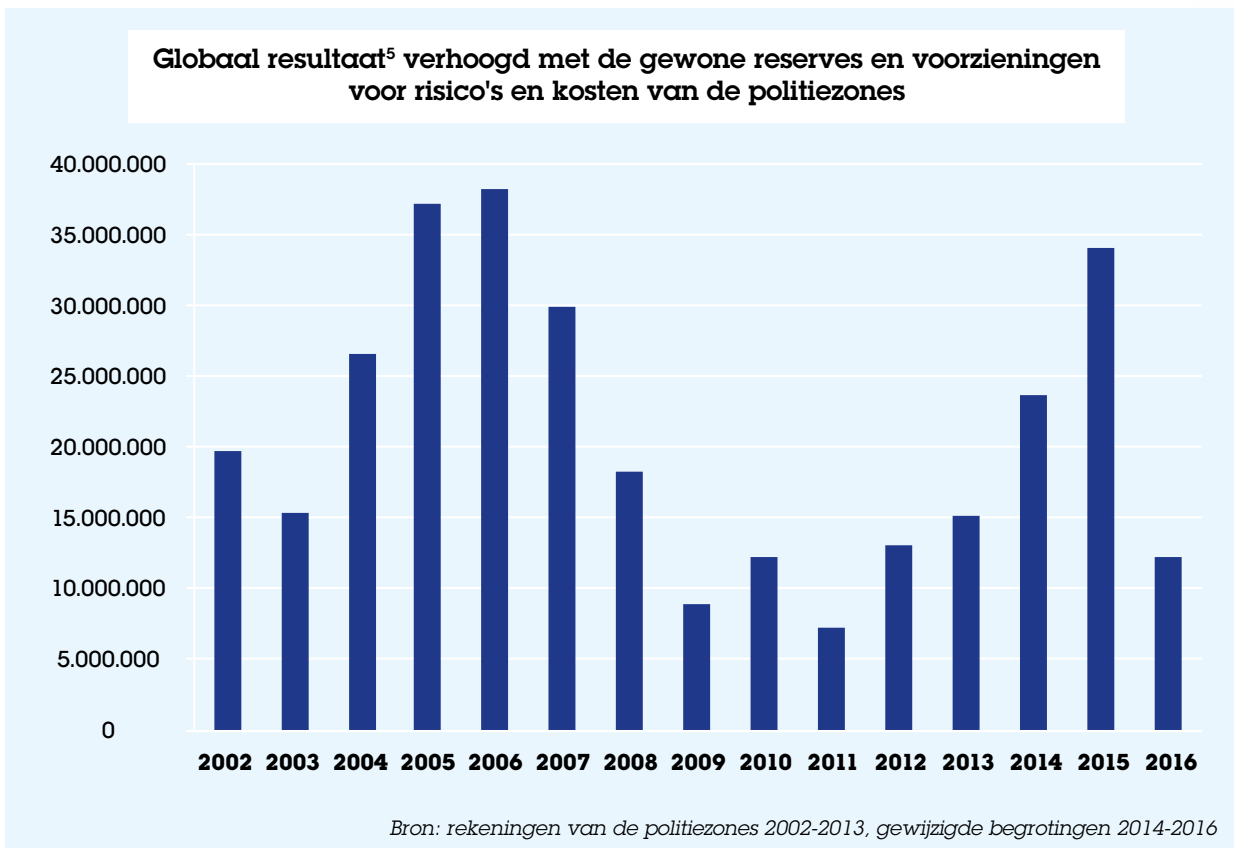
De bedragen tussen haakjes betreffen negatieve bedragen.

Zoals hierboven gezegd, is de ESR-boekhouding een boekhouding van stromen die een enkel resultaat vaststelt. We vonden het echter zinvol om dit resultaat te ontleden:

- het gewone ESR-saldo dat wordt verkregen door het verschil tussen de vastgestelde netto rechten van het dienstjaar en de aangerekende uitgaven excl. afschrijvingen (ongeacht het financiële dienstjaar). In 2015 vertegenwoordigt de afschrijving van de schuld van de 19 gemeenten een bedrag van 153,7 miljoen euro.
- het buitengewone ESR-saldo dat wordt verkregen door het verschil tussen de vastgestelde netto rechten van het dienstjaar excl. de ontvangsten van leningen en de aangerekende uitgaven ongeacht het financiële dienstjaar.

De hoogte van het «buitengewone» tekort moet in verband worden gebracht met de hoogte van de investeringen van de gemeenten tijdens de afgelopen drie jaar en de wijze waarop die investeringen werden gefinancierd. Het is aangewezen te verwijzen naar het hoofdstuk dat handelt over de gemeentelijke investeringen.

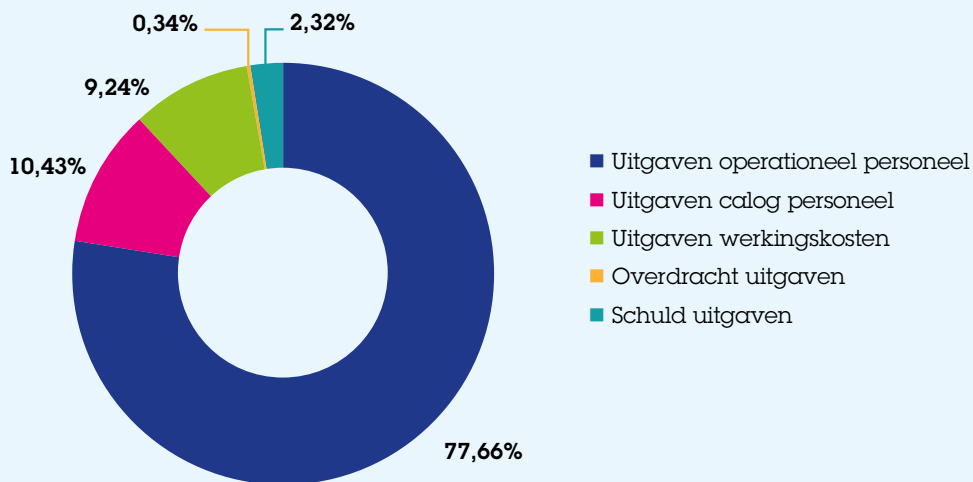
DE FINANCIËN VAN DE POLITIEZONES

De relatieve erosie van het globaal resultaat van de politiezones, verhoogd met de gewone reserves en de voorzieningen voor risico's en kosten tijdens de afgelopen tien jaar, en nog nadrukkelijker de daling van de gewone reserves, die in 2005 nog goed waren voor 23.667.182 euro en in 2015 nog slechts 1.152.430 euro bedragen, zijn werkelijk zorgwekkend. De steeds grotere druk van de financiën op de politiezones verplicht die zones ertoe regelmatig in hun reserves te putten. Deze problematiek kan op termijn een ernstig risico vormen voor de gemeentelijke financiën, daar de gemeentelijke dotaties de uitgaven van de politiezones als gevolg van hun opdrachten moeten dekken wanneer die zones zelf niet over voldoende middelen beschikken.

⁵ Het globaal resultaat bestaat uit het saldo van het eigen dienstjaar aangevuld met de overboekingen en het saldo van de vorige dienstjaren.

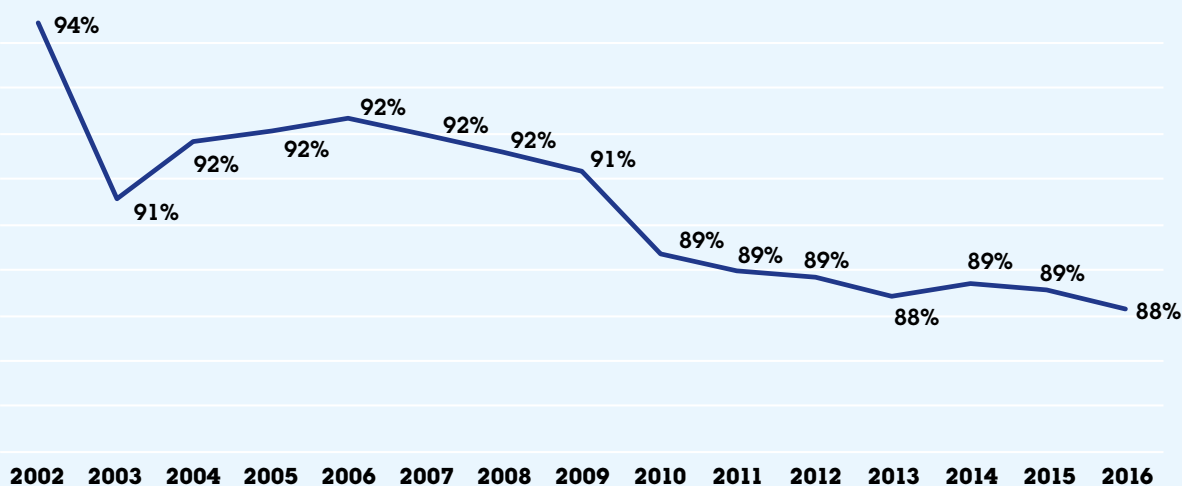
Opsplitsing van de uitgaven van de 6 politiezones in 2016

Bron: gewijzigde begrotingen van het dienstjaar 2016 van de politiezones

Structureel nemen de personeelsuitgaven de grootste hap uit de begrotingen en rekeningen van de politiezones. De in de gewijzigde begrotingen van het dienstjaar 2016 opgenomen uitgaven werden immers voor 88% besteed aan dit type uitgaven, 9% ging naar de werkingsuitgaven, 2% naar de schulduitgaven en minder dan 1% naar de overdrachtsuitgaven.

Aandeel van het operationeel personeel in de personeelsuitgaven van de politiezones

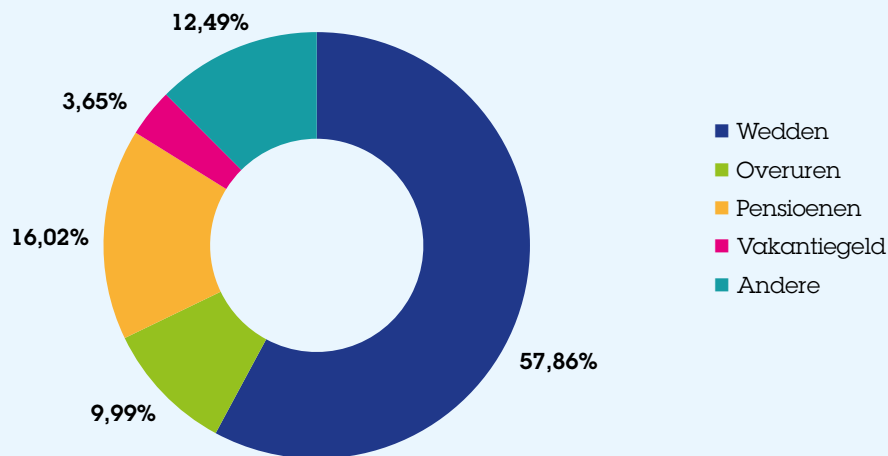

Bron: rekeningen van de politiezones 2002-2013, gewijzigde begrotingen 2014-2016⁶

De begrotingen, die worden opgemaakt in functie van het aanwezige personeel en de tijdens het dienstjaar voorziene ontwikkelingen, verdelen de agenten van de zone in operationeel personeel (politieagenten) enerzijds en CaLog-personeel (administratief en logistiek kader) anderzijds. De uitgaven betreffende het operationeel personeel vertegenwoordigen het grootste deel (88%) van de personeelsuitgaven in 2016 (gewijzigde begrotingen), hoewel het gewicht van de CaLog-uitgaven over de jaren de neiging vertoont geleidelijk toe te nemen (van slechts 6% in 2002 tot 12% in 2016). De uitgaven betreffende het CaLog-personeel kenden immers een hoger groeiritme.

⁶ Opvallend is een aanzienlijke vertraging op het vlak van de toezending van de rekeningen door sommige politiezones die ter zake nochtans onderworpen zijn aan dezelfde regels als de gemeenten (goedkeuring van de rekeningen tijdens het eerste trimester van het volgende dienstjaar).

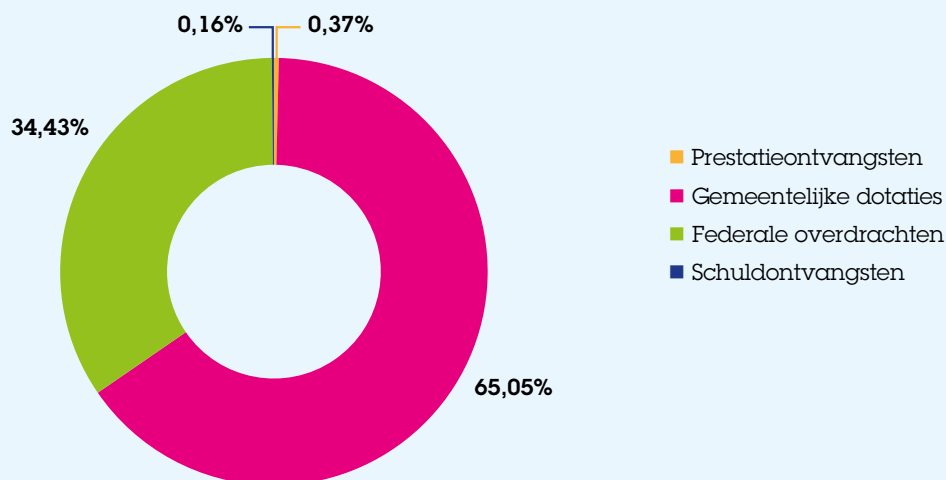
Opsplitsing van de uitgaven inzake operationeel personeel van de politiezones in 2016

Bron: gewijzigde begrotingen 2016 van de politiezones

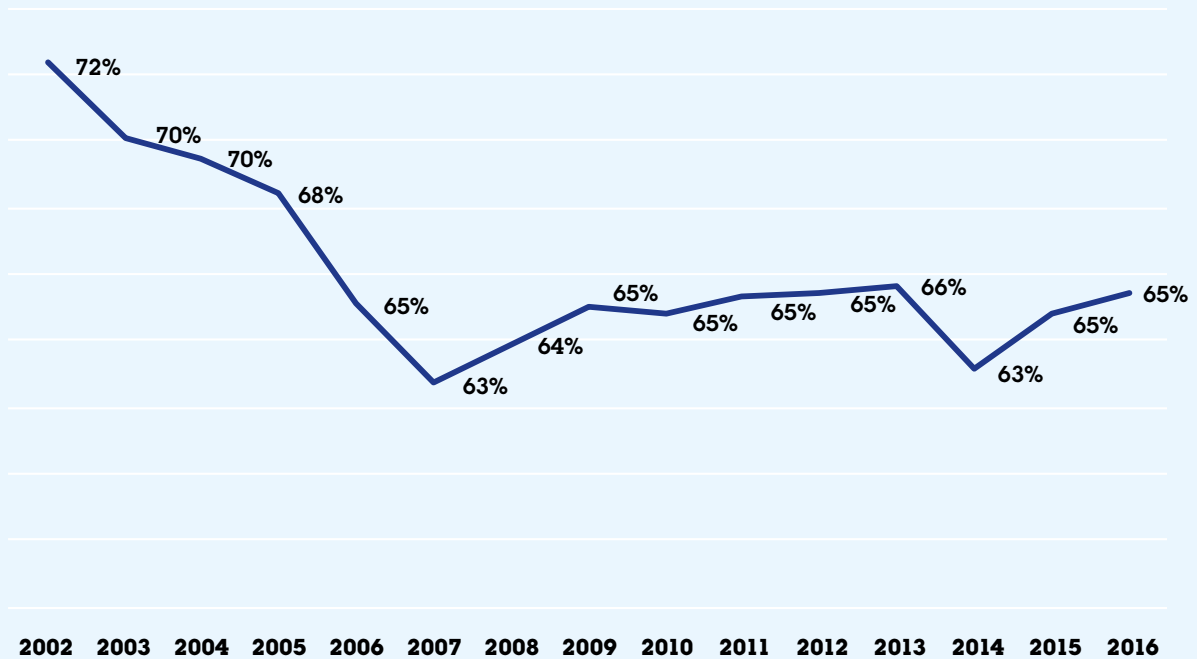
Deze uitgaven bestaan voornamelijk uit wedden, pensioenbijdragen, vergoedingen voor overuren, vakantiegeld en verplaatsingskosten. De overuren hebben voornamelijk betrekking op het operationeel personeel en kunnen meer dan 20% vertegenwoordigen van de gewone lonen (voor sommige zones), maar vertegenwoordigen een stabiel aandeel van de uitgaven voor het operationeel personeel. Tijdens de afgelopen jaren is het gewicht van de uitgaven m.b.t. de pensioenbijdragen geëvolueerd: van 10% in 2012 tot 16% in 2016. Het groeiend financieel gewicht van de pensioenlasten is het gevolg van de wet van 24 oktober 2011 en het koninklijk besluit van 13 november 2011 die het systeem ter financiering van de pensioenen herdefiniëren (34% bijdragen in 2016 en 2017 tegenover 32,5% in 2015). Het aandeel van de andere uitgavencategorieën voor het (operationeel) personeel is vrij stabiel gebleven sinds 2012.

Opsplitsing van de ontvangsten van de 6 politiezones in 2016

Bron: gewijzigde begrotingen van het dienstjaar 2016 van de politiezones

De overdrachtsontvangsten zijn de nagenoeg exclusieve bron (99%) van financiering van de politiezones en zijn voornamelijk afkomstig van de gemeenten en de federale overheden. De gemeentelijke dotaties alleen al zijn goed voor 65% van de financiering (gewone dienst) van de politiezones. Bijgevolg zijn de gemeenten zeer belangrijke spelers in het kader van het veiligheidsbeleid.

Aandeel van de gemeentelijke dotaties in de overdrachtsontvangsten van de politiezones

Bron: rekeningen van de politiezones 2002-2013, gewijzigde begrotingen 2014-2016

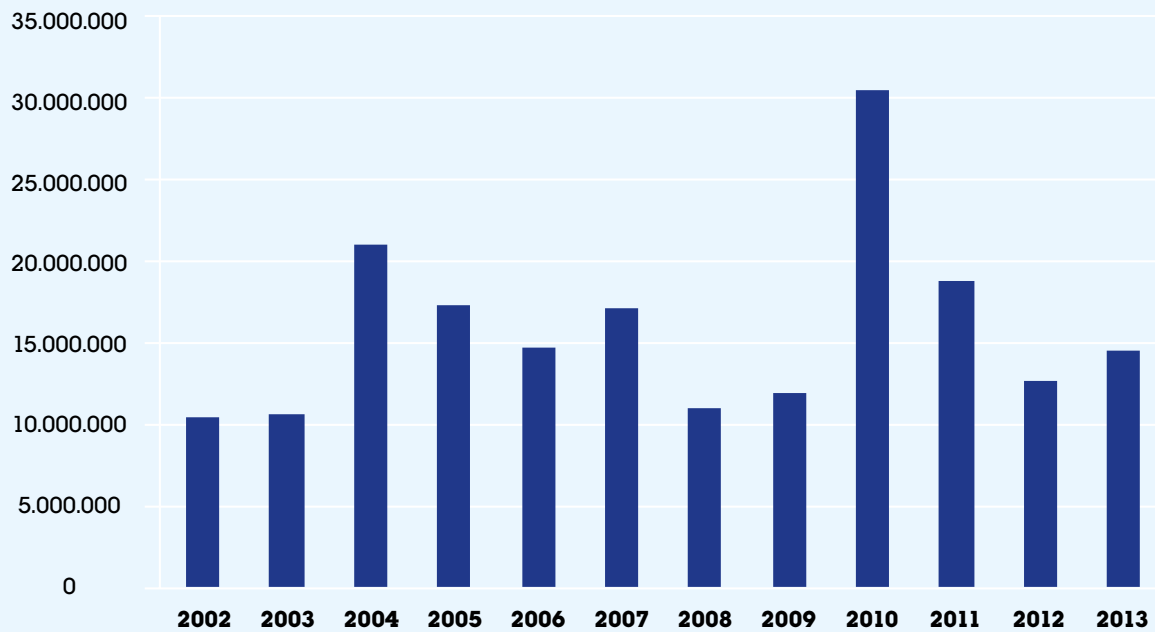
Terwijl het aandeel van de gemeentelijke dotaties de neiging heeft kleiner te worden tussen 2002 en 2007, vertoont het echter een opmerkelijke stabiliteit en schommelt het rond 65% van de overdrachtsontvangsten tot in 2016, zoals hierboven toegelicht.

In geval van overschot of tekort worden de gemeentelijke dotaties van het lopende dienstjaar in evenredige verhouding aangepast (artikel 9 van het ARCPZ). Tijdens de eerste dienstjaren werden de overschotten niet automatisch teruggestort aan de gemeenten, maar werden ze vaak in reserve geplaatst daar er nog regularisaties moesten plaatsvinden. Vandaag worden de dotaties op meer stelselmatige wijze aangepast (aan de begroting), maar soms met nogal wat vertraging in de tijd als gevolg van de vertraging die wordt opgelopen bij het afsluiten van de rekeningen. Terwijl de zones hun begrotingen immers binnen redelijke termijnen afsluiten, is de situatie helemaal anders wat betreft de rekeningen. De zones nemen begrotingswijzigingen aan, meer bepaald om rekening te houden met het resultaat van de rekening.

De federale overdrachten, goed voor 35% van de gewone ontvangsten, bestaan uit de volgende dotaties en subsidies:

- De federale basisdotatie;
- De bijkomende federale toelage;
- De federale sociale toelage I;
- De federale sociale toelage II;
- De federale subsidie «Uitrusting openbare ordehandhaving»;
- De federale subsidie inzake federale huurovereenkomsten die aan bepaalde politiezones werden overgedragen;
- De bijkomende toelage gefinancierd door «de plannen voor verkeersveiligheid»;
- De federale dotatie bestemd om bepaalde initiatieven te stimuleren;
- De federale dotatie in verband met de uitvoering van de zogenaamde Salduz-wet;
- De dotatie ten laste van het "Financieringsfonds van bepaalde uitgaven verbonden aan de veiligheid voortvloeiend uit de organisatie van de Europese Toppen in Brussel en uitgaven voor veiligheid en preventie die verbonden zijn aan de nationale en internationale hoofdstedelijke functie van Brussel".

Investeringsuitgaven van de politiezones

Bron: rekeningen van de politiezones 2002-2013⁷

Met uitzondering van de piek van 30 miljoen euro in 2010 (voornamelijk toe te schrijven aan de zone 5339 Brussel Hoofdstad-Elsene), investeren de politiezones in totaal tussen 10 en 21 miljoen per jaar. Deze investeringen hebben voornamelijk betrekking op, enerzijds, grootschalige projecten zoals de herinrichting van een commissariaat en, anderzijds, de aankoop van materieel en voertuigen.

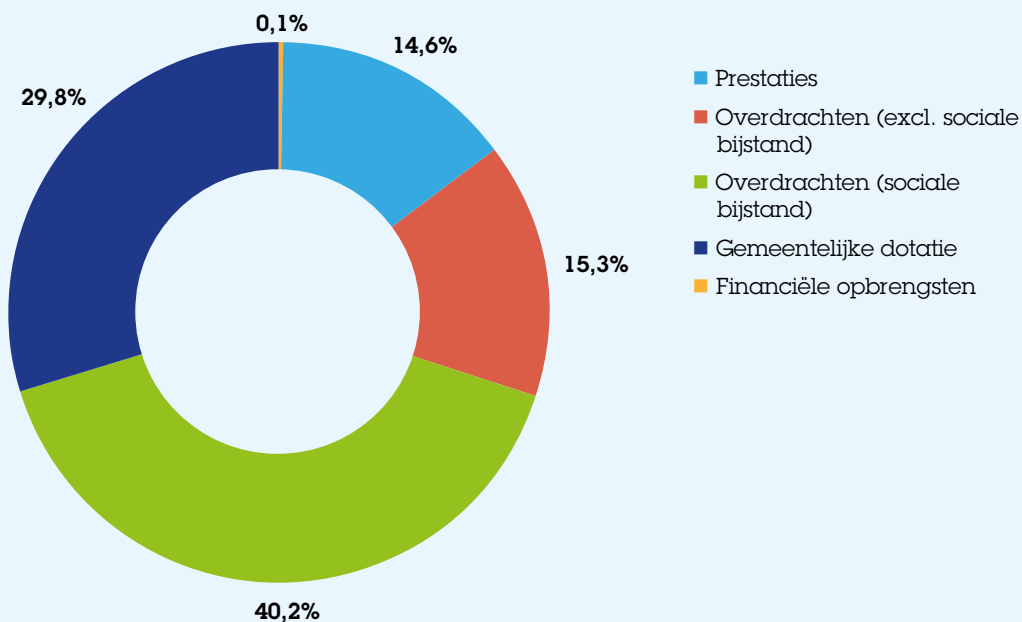
⁷ Sommige politiezones hebben hun rekeningen 2014 en 2015 vandaag nog steeds niet doorgestuurd. Gelet op de vrij lage realisatiegraad van de investeringsuitgaven werd de analyse gebaseerd op de jongste beschikbare en volledige rekeningen.

.....

DE FINANCIËN VAN DE OCMW'S

Verdeling van de ontvangsten van de OCMW's

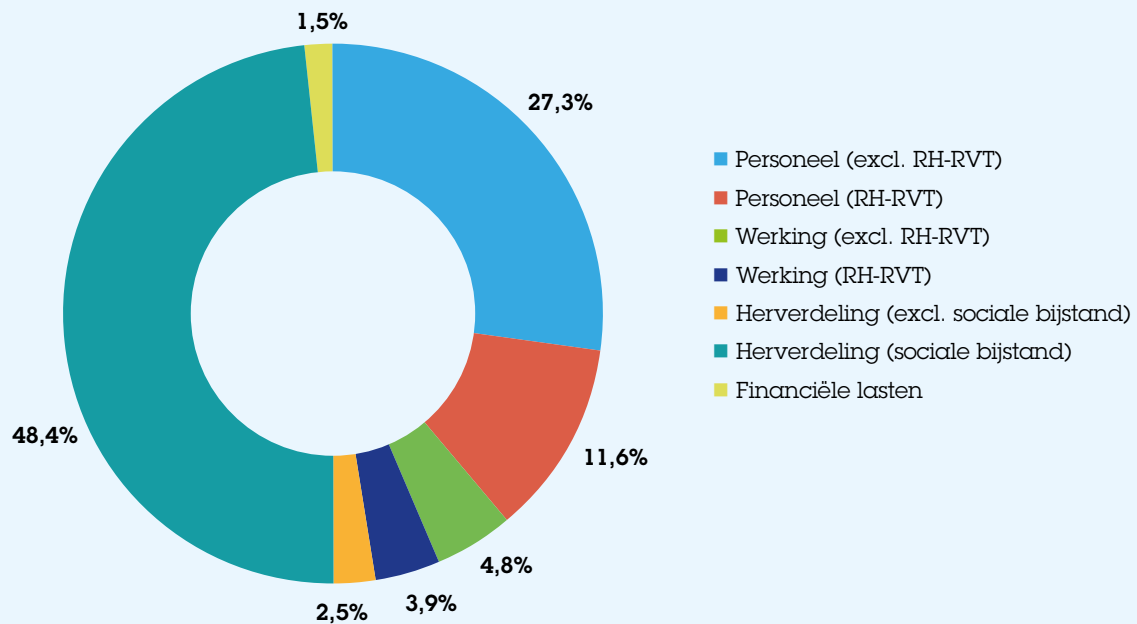

Bron: rekeningen 2014, 2015

De overdrachtsontvangsten m.b.t. de sociale bijstand (vooral subsidies leefloon en equivalent leefloon) vertegenwoordigen voor de OCMW's de eerste financieringsbron. Ze worden berekend in functie van de uitgaven die er verband mee houden. De tweede financieringsbron is de gemeentelijke dotatie die automatisch het tekort aanvult dat het gevolg is van het verschil tussen uitgaven en ontvangsten. De derde en de vierde financieringsbron van de OCMW's bestaan uit, in gelijke delen, de ontvangsten van prestaties (huurprijzen, kamerprijs in RH-RVT ...) en de ontvangsten van overdrachten (excl. sociale bijstand) zoals het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn, de tussenkomsten van het RIZIV ...

Deze tabel illustreert de beperkte mate van beheersing vanwege de OCMW's wat betreft hun ontvangsten (geen eigen fiscaliteit, subsidies verbonden met de uitgaven ...).

Verdeling van de uitgaven van de OCMW's

Bron: rekening 2014, 2015

Het overwicht van de herverdelingsuitgaven valt te verklaren door de eerste opdracht van de OCMW's die erin bestaat het leefloon, het equivalent leefloon en eender welke andere vormen van steun toe te kennen. Het gewicht van deze uitgaven blijft stabiel in vergelijking met 2014. De globale personeelsuitgaven vertegenwoordigen echter 39% van de uitgaven. De personeelsuitgaven van de RH-RVT bedragen bijna één derde van de totale personeelsuitgaven. De werkingsuitgaven vertegenwoordigen 9% van het totaal van de exploitatie-uitgaven waarvan iets minder dan de helft voor de RH-RVT. Het beperkte aandeel van de financiële lasten valt te verklaren door het feit dat de aflossing van het kapitaal wordt geboekt bij de investeringsdienst en dat alleen de rentelasten worden geboekt onder exploitatie.

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	4
------------------------	----------

UITDAGINGEN EN KANSEN	6
------------------------------------	----------

Bevolkingsgroei en verjonging van de bevolking	8
Economische activiteit	9
Daling van de werkloosheid	10
Gemiddelde inkomens.....	10

TOESTAND VAN DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN	12
--	-----------

ONTVANGSTEN EN UITGAVEN	14
--------------------------------------	-----------

Resultaat eigen dienstjaar	14
Gecumuleerd resultaat	16
Begrotingsdoelstellingen.....	18
Totale ontvangsten	19
De opcentiemen op de onroerende voorheffing	20
Algemene Dotatie aan de Gemeenten.....	21
Andere overdrachten.....	22
Gemeentelijke Fiscaliteit.....	23
Ontvangsten uit schulden.....	24
Ontvangsten uit prestaties	24
Groei van de uitgaven.....	25
Personeelsuitgaven.....	26
Gemeentelijke jobs.....	26
Pensioenen	27
De verdeling van de uitgaven per functie ...	28
Financiering van de politiezones	29
Financiering van de OCMW's.....	30
Dotaties aan de OCMW's per inwoner.....	31

INVESTERINGEN EN FINANCIERING	32
--	-----------

Investeringsuitgaven	32
Bestemming van de investeringen.....	33
Financieringsbronnen.....	33
Schuld.....	34
Schuldlast	34
Gewestelijke subsidies.....	34
Investeringsleningen van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (FRBRTC)	35

GEMEENTELIJKE THESAURIE	36
--------------------------------------	-----------

Openstaande schuldvorderingen	36
Onwaarden	37
De betalingstermijnen.....	38
De toestand op het vlak van de thesaurie...	39

CONCLUSIES	40
-------------------------	-----------

BIJLAGEN	44
-----------------------	-----------

FOCUS OP... Analyse van het resultaat berekend volgens de Europese normen («ESR-resultaat»)	46
FOCUS OP... De financiën van de politiezones	48
FOCUS OP... De financiën van de OCMW's	54

Titel van het werk

Focus nr. 1 – Brussel Plaatselijke Besturen

Coördinatie

Algemene directie Brussel Plaatselijke Besturen

Redactie

Brussel Plaatselijke Besturen:

Directie lokale Financiën

Gewestelijke Inspectie

Directie Investerings

Directie gesubsidieerde Initiatieven

Directie lokaal Personeel

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (hoofdstuk “Uitdagingen en kansen”)

Lay-out

Octopus Creative Communication sprl

Cover

Directie Communicatie – Brussel Gewestelijke Coördinatie

Vertaling

Oneliner bvba

Verantwoordelijke uitgever

Rochdi Khabazi, Directeur-generaal van Brussel Plaatselijke Besturen
Kruidtuinlaan 20, 1035 Brussel

Contact

Brussel Plaatselijke Besturen
Kruidtuinlaan 20
1035 Brussel
plaatselijke-besturen@gob.brussels
www.plaatselijke-besturen.brussels

Dit werk werd afgedrukt op FSC Balance Silk papier.
Gesloten formaat 210 x 297.
Druk voltooid te Brussel, op xx augustus 2017.

Wettelijk depot : D2017/11.404/6

© 2017 GOB – Brussel Plaatselijke Besturen – Alle rechten voorbehouden.

#01
09 - 2017

FOCUS

BRUSSEL PLAATSELIJKE BESTUREN
GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Kruidtuinlaan 20 • 1035 Brussel
T +32 (0)2 204 21 11 • F +32 (0)2 800 38 00

plaatselijke-besturen@gob.brussels
www.plaatselijke-besturen.brussels